

Tisdagen den 23 oktober

Kl. 15.00

Förhandlingarna leddes till en början av tredje vice talmannen.

*Anmälan om
kompletteringsval
till utskott*

*Meddelande om
utskottens presidier*

§ 1 Anmälan om kompletteringsval till utskott

TREDJE VICE TALMANNEN:

Socialdemokratiska riksdagsgruppen har som suppleant i finans- och skatteutskotten under Arne Gadds ledighet anmält hans ersättare Ingrid Andersson.

Vidare har socialdemokratiska riksdagsgruppen som suppleant i jordbruksutskottet under Grethe Lundblads ledighet anmält hennes ersättare Lars-Erik Lövdén.

Tredje vice talmannen förklarade därefter valda till

suppleant i finansutskottet

Ingrid Andersson (s)

suppleant i skatteutskottet

Ingrid Andersson (s)

suppleant i jordbruksutskottet

Lars-Erik Lövdén (s)

§ 2 Meddelande om utskottens presidier

TREDJE VICE TALMANNEN:

Jag får anmäla att till ordförande resp. vice ordförande i utskotten har följande ledamöter valts:

konstitutionsutskottet

Bertil Fiskesjö (c), ordförande

Hilding Johansson (s), vice ordförande

finansutskottet

Eric Enlund (fp), ordförande

Kjell-Olof Feldt (s), vice ordförande

skatteutskottet

Erik Wärnberg (s), ordförande

Knut Wachtmeister (m), vice ordförande

Nr 16

Tisdagen den
23 oktober 1979

---

justitieutskottet

Bertil Lidgard (m), ordförande
Lisa Mattson (s), vice ordförande

*Meddelande om
utskottens presidier*

lagutskottet

Lennart Andersson (s), ordförande
Bernt Ekinge (fp), vice ordförande

utrikesutskottet

Allan Hernelius (m), ordförande
Gertrud Sigurdsen (s), vice ordförande

försvarsutskottet

Per Petersson (m), ordförande
Bengt Gustavsson (s), vice ordförande

socialförsäkringsutskottet

Sven Aspling (s), ordförande
Nils Carlshamre (m), vice ordförande

socialutskottet

Göran Karlsson (s), ordförande
Gabriel Romanus (fp), vice ordförande

kulturutskottet

Georg Andersson (s), ordförande
Karl-Eric Norrby (c), vice ordförande

utbildningsutskottet

Stig Alemyr (s), ordförande
Claes Elmstedt (c), vice ordförande

trafikutskottet

Bertil Zachrisson (s), ordförande
Rolf Clarkson (m), vice ordförande

jordbruksutskottet

Einar Larsson (c), ordförande
Svante Lundkvist (s), vice ordförande

näringsutskottet

Ingvar Svanberg (s), ordförande
Johan Olsson (c), vice ordförande

arbetsmarknadsutskottet
Elver Jonsson (fp), ordförande
Anna-Greta Leijon (s), vice ordförande

civilutskottet
Kjell Mattsson (c), ordförande
Per Bergman (s), vice ordförande

Nr 16

Tisdagen den
23 oktober 1979

Om ändrade bestämmelser för ombudsröstning

§ 3 Justerades protokollet för den 15 innevarande månad.

§ 4 Upplästes följande till kammaren inkomna ansökningar:

Till riksdagens kammare

Härmed anhålles om ledighet från riksdagsuppdraget fr. o. m. den 16 november till juluppehållet 1979 för deltagande i Sveriges delegation vid FN:s 34:e generalförsamling.

Stockholm den 10 oktober 1979

Doris Håvik

Till riksdagens kammare

Härmed anhålles om ledighet från riksdagsuppdraget under tiden den 15 november fram till juluppehållet 1979 för deltagande i Sveriges delegation vid FN:s 34:e generalförsamling.

Stockholm den 4 oktober 1979

Sture Ericson

Kammaren biföll dessa ansökningar.

Tredje vice talmannen anmälde att *Gösta Gustafsson* (s) och *Gunnar Ström* (s) skulle tjänstgöra som ersättare för *Doris Håvik* resp. *Sture Ericson*.

§ 5 Om ändrade bestämmelser för ombudsröstning

Justitieministern *IIÅKAN WINBERG* erhöll ordet för att besvara *Martin Olssons* (c) den 15 oktober anmälda fråga, 1979/80:39, och anförde:

Herr talman! *Martin Olsson* har frågat mig om jag avser att pröva om bestämmelserna för budröstning, utfärdande av duplettröstkort m. m. bör ändras, så att riskerna för obehörig påverkan vid valen undanröjs.

Avsikten med de bestämmelser som *Martin Olsson* syftar på är att bereda sådana röstberättigade som av olika skäl inte kan besöka sin vallokal möjlighet att utöva sin rösträtt. Bestämmelserna tjänar alltså ett viktigt ändamål. Det är emellertid också viktigt att de röstande inte utsätts för obehörig påverkan vid valet. När reglerna utformades har man naturligtvis vägt in båda dessa omständigheter. Jag erinrar om att riksdagen så sent som i våras beslutade om ändringar i vallagen för att skapa förutsättningar för bästa

möjliga förhållanden vid röstning på vårdinrättningar och vårdanstalter (prop. 1978/79:171).

Om det i samband med årets val har förekommit fall av otillbörlig påverkan vid röstningen, kan detta bero på att gällande bestämmelser inte har följts. Men det kan också tänkas att bestämmelserna i ämnet inte är helt tillfredsställande.

Efter varje allmänt val gör riksskatteverket, som är central valmyndighet, en sammanställning över erfarenheterna från valet. Detta material ger i allmänhet anledning till vissa mindre ändringar i de författningar som reglerar valen. F. n. pågår emellertid också en mer allmän översyn av vallagen inom 1978 års vallagskommitté. Kommittén kan enligt direktiven lägga fram de ändringsförslag som den finner påkallade. Jag har under hand inhämtat att kommittén under sitt fortsatta arbete avser att se över bl. a. bestämmelserna angående budröstning och utfärdande av dubblettröstkort. Man kan utgå från att kommittén härvid bl. a. kommer att ta del av de erfarenheter som har gjorts i det senaste valet. Det kommer alltså att inom en förhållandevis snar framtid finnas ett gott underlag för en sådan prövning som Martin Olsson efterlyser.

MARTIN OLSSON (c):

Herr talman! Jag vill tacka justitieministern för svaret på min fråga.

En av grunderna för vårt demokratiska samhälle är att var och en skall ha rätt och möjlighet att fritt och utan påtryckningar rösta på det parti och de personer som vederbörande vill stödja i valet. Röstning genom bud har ökat möjligheterna för sjuka och rörelsehindrade att rösta. I den mån de är förhindrade att besöka sin vallokal eller en postanstalt kan de nämligen som bud få anlita släkting eller s. k. vårdare. Vid sjukhus och andra institutioner brukar dessutom tillfälliga postanstalter inrättas för poströstning.

Dessa olika åtgärder för att ge alla möjlighet att rösta är positiva. Men å andra sidan kan denna möjlighet vara negativ, genom att risk kan föreligga för att den sjuke utsätts för obehörig påverkan av sin eller sina vårdare. Den sjuke kan känna sig så beroende av sin vårdares hjälp att han inte vill motsätta sig vårdarens erbjudande att ordna röstning på visst parti även om den sjuke sympatiserar med annat parti.

Åtskilliga fall av röstning genom bud har uppmärksammats i samband med årets val på grund av dels ensidig information, där endast ett partis valsedlar erbjudits, dels att det varit svårt att dra gränsen för vilka som skall anses vara vårdare i vallagens bemärkelse.

För röstning på postanstalt fordras röstkort. Det har visat sig att annan än röstberättigad har beställt dubblettröstkort hos lokal skattemyndighet. Man kan riskera att vid röstning på tillfällig postanstalt på sjukhus så kan ett utnyttjande av dubblettröstkorten innebära något av obehörig påverkan.

Både för tilltron till valet och för att sjuka, åldringar och rörelsehindrade skall slippa riskera att bli utsatta för obehörig påverkan inför valen är det av största betydelse att reglerna för röstning genom bud och kanske även utfärdande av dubblettröstkort ses över. Jag är tacksam över svaret och

justitieministerns uppgift att vallagskommittén skall se över de regler och tillämpningen av reglerna som jag har tagit upp i min fråga, och jag tackar är en gång för svaret.

Överläggningen var härmed avslutad.

§ 6 Om åtgärder för att stödja Nicaragua

Utrikesministern OLA ULLSTEN erhöll ordet för att besvara Oswald Söderqvists (vpk) den 15 oktober anmälda fråga, 1979/80:29, och anförde:

Herr talman! Oswald Söderqvist har frågat mig vilka åtgärder som vidtagits och vad som planeras av regeringen i fortsättningen för att stödja den demokratiska utvecklingen i Nicaragua.

Till flyktingar från Nicaragua som vistades i grannländerna Costa Rica och Honduras och till utsatta grupper inne i Nicaragua under Somozas regim lämnade Sverige under budgetåren 1978/79 och 1979/80 humanitärt bistånd om ca 11 milj. kr. Insatserna avsåg livsmedel, mediciner, fältsjukhus, ambulansutrustning, stöd till utbildning, m. m.

Sedan den nya regeringen i juli 1979 kommit till makten i Nicaragua har den svenska regeringen beslutat anslå 25 milj. kr. som katastrof- och återuppbyggnadsbistånd. Medlen används främst för livsmedel, mediciner, sjukhusbyggen och hälsovårdsutrustning.

Beslut har därutöver fattats om 1,4 milj. kr. till Lutherhjälpen och Röda korset för humanitära insatser. På torsdag avser regeringen besluta om ett bidrag på 3 milj. kr. till FN:s flyktingkommissarie (UNHCR) för bl. a. repatriering av nicaraguanska flyktingar som återvänder från sin exil.

Enligt regeringens mening är det angeläget med ett omfattande internationellt stöd till Nicaragua för att underlätta landets utveckling i demokratisk riktning, dess återuppbyggnad och dess strävanden mot ekonomiskt och politiskt oberoende.

Med denna utgångspunkt kommer regeringen i budgetpropositionen att utforma sina förslag till riksdagen om framtida svenska insatser.

OSWALD SÖDERQVIST (vpk):

Herr talman! Jag tackar utrikesministern för svaret på min fråga beträffande Nicaragua.

Sedan en ganska lång tid tillbaka känner vi alla väl till förhållandena i Nicaragua. Såsom jag påpekat i min fråga är den vidare utvecklingen i landet mycket betydelsefull också för övriga stater inom det här området. Vi har exempelvis nu kunnat konstatera att krafter i San Salvador har försökt bekämpa de diktatoriska tendenser och störta den diktatoriska styrelse som funnits där under många år, och vi kan vänta oss en liknande utveckling också i andra stater, t. ex. Guatemala.

Det är således viktigt att det inte blir något bakslag eller misslyckande för den demokratiska utvecklingen i Nicaragua, särskilt mot bakgrund av att vi

Nr 16

Tisdagen den
23 oktober 1979

---

*Om åtgärder för
att stödja Nicara-
gua*

---

*Om åtgärder för
att stödja Nicara-
gua*

vet att det finns mycket starka krafter inom vilka man ser på denna utveckling med oblidna ögon.

Det är tillfredsställande att den svenska regeringen – såsom framgår av svaret – nu har bestämt sig för att stödja den nuvarande regimen i Nicaragua i första hand med pengar, men det är naturligtvis också viktigt att åtgärder vidtas även för att stärka den nya regimen i internationella sammanhang, i FN osv. Jag skulle därför vilja ställa följande kompletterande fråga: Avser regeringen att ta några initiativ i internationella sammanhang, t. ex. i FN, för att också moraliskt stärka den nya regimen i Nicaragua?

För att återgå till frågan om de pengar som har anslagits, 25 milj. kr., skulle jag också gärna vilja veta hur mycket av dessa pengar som hittills har utbetalats, inom vilka områden de har kommit till användning och när de resterande pengarna kommer att betalas ut.

I frågesvaret talas vidare om den humanitära hjälp som har lämnats till Lutherhjälpen och Röda korset liksom om ett bidrag på 3 milj. kr. till FN:s flyktingkommisariat, något som naturligtvis är mycket positivt. Men en intressant fråga i sammanhanget är vad som här menas med flyktingar. Enligt min mening är det sådana som har flytt tidigare och som nu vill återvända. Men vi kan här inte bortse från att det exempelvis inom andra länders legationer i Nicaragua finns representanter för den gamla regimen, nationalgardister och andra. Kommer något av de pengar som Lutherhjälpen och Röda korset fått att användas till att hjälpa dessa människor att ta sig ut ur Nicaragua? Jag ställer den frågan, eftersom dessa ju får betraktas som något slags motsvarighet till båtflyktingarna från Vietnam, som i stor utsträckning är representanter för den gamla förtryckarregimen.

Utrikesministern OLA ULLSTEN:

Herr talman! Regeringen har där så har varit aktuellt redan tagit vissa initiativ i internationella sammanhang för att stödja Nicaragua också den vägen, t. ex. initiativ för att understödja landets önskan om hjälp via den internationella monetära fonden. Precis som vi gör när det gäller länder i motsvarande situation kommer vi naturligtvis även fortsättningsvis att se till att vi både bilateralt och via internationella organisationer ger Nicaragua hjälp. Jag avser då såväl det politiska stöd man kan behöva som det materiella stöd som kan komma i fråga. För det materiella stödet gäller att detta kan ges direkt från Sverige eller via internationella hjälporganisationer av skilda slag.

Beträffande den andra frågan, om utbetalningen, är att säga att vi nyligen har haft en representant från utrikesdepartementet på plats i Nicaragua för att diskutera hur hjälpen skall organiseras och i vilken takt utbetalningen skall ske. Det har redan gjorts utbetalningar när det gäller livsmedel, och det kommer snart att göras utbetalningar av motsvarande slag avseende landets sjukhus.

Vad sedan gäller flyktingfrågan har jag här endast berört dem som har befunnit sig i exil. Naturligtvis gäller de internationella konventionerna på

flyktingområdet som innebär att människor som riskerar politisk förföljelse får hjälp alldeles oavsett anledning.

OSWALD SÖDERQVIST (vpk):

Herr talman! Beträffande svaret på delfrågorna ett och två tycker jag att det är tillfredsställande att regeringen har tankar som går i den här riktningen och att regeringen alltså kommer att göra framstötter på det internationella planet. Det behövs säkerligen, eftersom det rör sig om en så ny och påpassad regim. Det är också bra att de här utbetalningarna har satts i gång. Enligt uppgifter som jag har fått har ungefär hälften betalats ut. Hälften skulle alltså följa senare, och av vad utrikesministern sade förstår jag att det kommer att ske ganska snart. Det är emellertid viktigt att man, om det skall bli effektivt, inte ligger på pengarna.

Beträffande den sista delfrågan, som gällde flyktingar som har tillhört den gamla regimen och som nu givetvis vill klara sig undan, tycker jag att man inte bara kan hänvisa till internationella konventioner och tala om flyktingar som flyktingar. För något år sedan upprördes vi alla över Somozaregimens övergrepp mot Nicaraguas folk. Skall vi nu helt neutralt ställa upp och godkänna att svenska pengar som slussas ut via svenska hjälporgan hjälper sådana mördartyper att komma ut ur Nicaragua och hindra den nya regeringen att utkräva den näpsten och den bestraffning som enligt min mening är riktig och rättvis. Det är ändå en ganska stor skillnad på flyktingar och flyktingar. När det gäller en regim av Somozaregimens typ, som under decennier har förtryckt ett helt folk, tycker jag att man mycket väl kan ta i beaktande vad de svenska hjälpinsatserna används till.

Utrikesministern OLA ULLSTEN:

Herr talman! Såvitt jag känner till har det som Oswald Söderqvist talar om inte förekommit, dvs. att UNHCR, FN:s flyktingkommissarie, på något sätt skulle ha hindrat den nicaraguanska rättvisan. Jag blev en aning betänksam när Oswald Söderqvist sade att vi inte på nytt får hamna i en båtflyktings-situation. Uttalandet kan möjligen bero på att Oswald Söderqvist och jag har något olika uppfattning om vad humanitära insatser kräver. Jag menar att humanitetens bud krävde att vi gjorde de insatser som vi har gjort för båtflyktingarna. Det var människor i nöd. Vi frågar inte så mycket efter av vilka skäl de hamnat i den situation som de befinner sig i. Inte heller frågar vi efter deras politiska uppfattning. Vi hjälper människor som behöver vår hjälp.

OSWALD SÖDERQVIST (vpk):

Herr talman! Jag tror inte att vi har några skilda uppfattningar om t. ex. humanitetens gränser. Men här gäller det just Nicaragua. Beträffande hjälpen till båtflyktingarna rör det sig om den tidigare regimen i Sydvietnam som var USA-imperialismens betjänt och som deltog i kriget mot sitt eget folk. Samma sak gäller naturligtvis Somozaregimens nationalgardister. Det kan inte vara ointressant för svenska skattebetalare och för andra som satsar

Nr 16

Tisdagen den
23 oktober 1979

---

*Om åtgärder för
att stödja Nicaragua*

*Om den humanitära
hjälpen till
Kampuchea*

pengar på Lutherhjälpen, Röda korset och andra organisationer – oavsett om det är frivilliga bidrag eller om medlen slussas ut skattevägen – om pengarna används för att hjälpa medlemmar av Somozas nationalgarde. Enligt de uppgifter jag har finns åtskilliga av dessa tidigare poliser, officerare och andra på olika legationer, bl. a. i huvudstaden Managua. Vad jag ville veta var om några av de pengar som det här talas om kanaliseras till hjälp åt dessa människor – och det tycker inte jag är ointressant.

Överläggningen var härmed avslutad.

§ 7 Om den humanitära hjälpen till Kampuchea

Utrikesministern OLA ULLSTEN erhöll ordet för att i ett sammanhang besvara dels *Inger Lindquists* (m) den 15 oktober anmälda fråga, 1979/80:38, dels *Oswald Söderqvists* (vpk) den 19 oktober anmälda fråga, 1979/80:59, och anförde:

Herr talman! Inger Lindquist har frågat mig vilka omedelbara åtgärder jag ämnar vidta för att bistå Kampuchecas folk. Oswald Söderqvist har frågat mig vilka åtgärder som vidtagits för att få fram hjälp till Kampuchea och om inte diplomatiska förbindelser med regeringen i Phnom Penh är den första garantin för en effektiv hjälpinsats. Jag avser att besvara frågorna i ett sammanhang.

Som är väl känt råder en fruktansvärd nöd i Kampuchea. Flera miljoner människor uppges vara hotade av svältdöden.

Under de senaste veckorna har internationella Rödakorskommittén (ICRC), FN:s barnfond (UNICEF) och Världslivsmedelsprogrammet (WFP) kommit i gång med ett hjälpprogram i begränsad omfattning till befolkningen i Kampuchea på båda sidor om stridslinjerna. Förhoppningen är att dessa leveranser skall kunna öka kraftigt under det närmaste halvåret. Kostnaden för hjälpprogrammet beräknas till ca 450 milj. kr. för de närmaste sex månaderna.

Den svenska regeringen har genom diplomatiska kontakter spelat en pådrivande roll och sökt hjälpa till att undanröja hindren för hjälpinsatser.

Regeringen beslöt den 18 oktober att lämna 20 milj. kr. i bidrag till de internationella hjälpinsatserna i Kampuchea 10 milj. kr. härav lämnas till WFP för upphandling av livsmedel, 5 milj. kr. lämnas till vardera UNICEF och ICRC för deras hjälpprogram i Kampuchea. Regeringen är beredd att överväga ytterligare bidrag under förutsättning att programmet kommer i gång i större skala och medelsbehov föreligger.

Till Oswald Söderqvists fråga vill jag säga att eftersom den svenska hjälpen lämnas via internationella hjälporgan uppstår i detta sammanhang inte frågan om Sveriges förbindelser med denna regim. Jag vill dock här begagna tillfället att erinra om att den svenska regeringen anser att det f. n. inte finns någon regering som legalt kan sägas representera Kampuchea.

Vi upprätthåller därför inte officiella diplomatiska förbindelser med någon

av de stridande parterna, vare sig med Heng Samrin eller Pol Pot. Detta hindrar oss dock inte från att ta praktiska kontakter med de båda sidorna för att främja humanitära biståndsinsatser till de lidande människorna i hela Kampuchea.

INGER LINDQUIST (m):

Herr talman! Jag är tacksam över utrikesministerns redovisning och självfallet också över de medel som regeringen nu har ställt till förfogande.

Lidandet i Kampuchea är omätligt. I press och TV har vi kunnat följa hur förhållandena är i Kampucheas gränstrakter mot Thailand. Garvade korrespondenter har förklarat att de haft svårt att hålla inne gråten, när de mött den fasansfulla synen av utmattade, utsvultna och sjuka människor.

Själv har jag i början av denna månad i Genève vid två tillfällen fått redogörelse för förhållandena i Phnom Penh och trakterna där omkring av Internationella röda korsets chefsdelegat. Han har tillsammans med ytterligare sju Röda kors-delegater och några delegater från UNICEF fått tillträde till dessa områden. Han hade då jag fick informationen varit i Phnom Penh vid tre olika tillfällen under sammanlagt 45 dagar och skulle just återvända dit. Han började sin redogörelse med att säga att förhållandena inne i Kampuchea var sådana att de låg helt bortom vår föreställningsvärld. Människorna var som skelett. Man såg över huvud taget nästan inga små barn. Landet är starkt underbefolkat. Det finns ungefär 4 miljoner invånare eller hälften av vad antalet var för några år sedan. 90 % av den utbildade befolkningen är borta och vissa yrkesgrupper finns över huvud taget inte. Vissa distrikt är helt öde. En del städer är spökstäder utan några som helst invånare. I juli var Phnom Penh så gott som öde. Där växte buskar och träd mitt i gatorna. Staden såg ut som om den hade träffats av en tornado.

Han uppgav också att svälten bland befolkningen är enorm. Risransonen per person och vecka är ett kilo, vilket är en tredjedel av en minimiranson. Man saknar redskap att fiska med, man har inga verktyg för att bruka jorden och man har inte något utsäde, för det har gått åt till föda. Malaria, tuberkulos och andra sjukdomar härjar vilt. I landet finns 46 läkare och 200 sköterskor. Läkarna saknar instrument, de har t. ex. inte stetoskop. Det finns inte heller några mediciner.

Detta är bilden av ett folk 1979. Detta folk lider, svälter och dör inför våra ögon.

Nödsituationen är så exceptionell att den kräver exceptionella hjälpåtgärder.

Jag skulle vilja fråga om utrikesministern avser att genom framställning till andra länder, t. ex. Sovjetunionen och Kina, försöka bredda möjligheterna till ökade hjälpinsatser.

Jag vill också fråga utrikesministern om man från svensk sida försöker påverka andra länder och väcka deras intresse och engagemang.

Nr 16

Tisdagen den
23 oktober 1979

Om den humanitära hjälpen till Kampuchea

OSWALD SÖDERQVIST (vpk):

Herr talman! Jag tackar utrikesministern för svaret på min fråga.

Det är en sak som förtjänar påpekas om och om igen när det gäller förhållandena i Sydostasien i allmänhet och just nu i Kampuchea i synnerhet, och det är var den ursprungliga skulden ligger till att det ser ut som det gör i Kampuchea.

Kampuchea var fram till 1970 en neutral stat. Landet hade en stor risproduktion och man var i stånd att exportera till stora delar av grannländerna. Kampuchea var ett blomstrande och fredligt land.

1970 beordrade president Nixon den amerikanska krigsmakten att gå in i dåvarande Kambodja. Det är det som är den grundläggande orsaken till det läge som man i dag har i Kampuchea.

Jag är helt övertygad om att den beskrivning som Inger Lindquist här har givit är fullständigt korrekt. Det har lagts fram massor av bevis och rapporter om förhållandena. Men detta material kan man inte bara dra fram och låta det hänga fritt svävande i luften.

Ansvar är från början USA:s. Det är USA som har startat förstörelsen av Kampuchea, men USA har inte, varken där eller någon annanstans i Sydostasien, tagit sitt ansvar och betalat ersättning för de skador som åstadkommit i området. Det är viktigt att ha detta i minnet när vi diskuterar de här frågorna.

Jag tycker givetvis att det är bra att regeringen har anslagit pengar till de internationella hjälpinsatserna i Kampuchea. Det är mycket bra. Förhoppningsvis kan vi kanske öka de här insatserna upp till gränsen av vår förmåga. Det hoppas jag också regeringen har i åtanke.

Jag vill uppehålla mig vid den sista delen av min fråga, den som gäller de diplomatiska förbindelserna, där utrikesministern säger att frågan inte kommer upp i detta sammanhang. Men jag tycker att det är precis vad den gör. Vi vet att regeringen Heng Samrin i Phnom Penh har uttryckt skepsis just emot vad de här internationella hjälporganen syftar till. Det är, som jag har påpekat i min fråga, förklarligt att det finns en misstänksamhet mot västliga internationella organ, med tanke på alla de erfarenheter man har av dem, vilket jag berörde inledningsvis. Därför tycker jag att eftersom vi vet att regeringen Heng Samrin har den bästa kontrollen över området och har en administration som fungerar – man talar om att Pol Pot-gruppen skulle behärska vissa områden, men enligt våra vanliga kriterier är det regeringen Heng Samrin som har kontrollen över större områden – borde vi också syfta till att snarast möjligt utöka kontakterna och de diplomatiska förbindelserna just med regeringen Heng Samrin. Det skulle underlätta biståndsarbetet.

Utrikesministern OLA ULLSTEN:

Herr talman! Jag kan bara understryka det som Inger Lindquist sade om läget i Kampuchea.

Det är en fruktansvärd katastrof som mer eller mindre mitt framför våra ögon utspelas, eftersom vi nu faktiskt får rapporter om vad som händer i Kampuchea. Jag måste säga att av alla de katastrofsituationer som jag har haft

anledning att befatta mig med i regeringen eller tidigare tycker jag att denna är det mest fruktansvärda. Därför är det ett ansvar för Sverige, för de internationella organisationerna och alla andra länder i världen att, oavsett hur vi fördelar skuldbördan för det som nu sker, göra den insats som krävs av varje humanitärt kännande nation för att de här miljonerna människor inte skall gå under.

Vad gör vi? Ja, vi gör vad vi kan för att trycka på de internationella organisationerna, som är de enda som kan göra en effektiv insats där f. n. Vi har sagt att vi också är beredda att göra direkta egna insatser, om de internationella inte räcker till och om det är möjligt att göra direkta svenska insatser.

Nu är det så – det kan jag säga som svar på Inger Lindquists fråga – att även andra länder är aktiva. Japan, England, USA, EG, Västtyskland, Australien. Även Sovjet har aviserat att man tänker göra humanitära insatser i området.

Jag skulle dessutom till sist gärna vilja säga till Oswald Söderqvist att det nog faktiskt inte spelar någon roll i detta sammanhang med vilken part vi upprätthåller diplomatiska förbindelser eller om vi alls gör det. De principer vi följer för diplomatiska förbindelser gäller även här. Det finns ingen regim som har totalkontroll över landet, men vi har alltså de praktiska kontakter vi behöver för att kunna göra en hjälpinsats med båda sidorna. Därvidlag kanske Sverige har en unik position, som jag tycker det finns anledning för oss att vara aktsamma om.

INGER LINDQUIST (m):

Herr talman! Jag tackar utrikesministern för tillägget som gjordes nu.

Jag skulle själv bara vilja tillägga att – såsom också framgår av svaret – Internationella röda korset planerar betydande hjälpinsatser och att kostnaderna för dessa är beräknade till 111 miljoner dollar för en sexmånadersperiod.

De nordiska Rödakorsorganisationerna planerar också att tillsammans göra vissa hjälpinsatser: Norge vill ställa upp med ett läkarteam, Sverige planerar att skänka stora tält för sjukhuset, och även Finland och Danmark är inkopplade.

Till min glädje ser jag också att det står i svaret att regeringen skall överväga att ge ytterligare bidrag. Det är jag tacksam över. Jag skulle kanske kunna som ett litet tips säga att vissa regeringar har ställt hjälp, t. ex. av typen Herkulesplan, till förfogande utan kostnad. Detta tycker jag vore någonting för den här regeringen att tänka på.

Till sist skulle jag vilja fråga på vad sätt utrikesministern från sin statsrådsposition vill påverka och engagera svenska folket för att känna det medmänskliga ansvaret inför det som nu sker i Kampuchea.

Tisdagen den
23 oktober 1979

---

*Om den humanitä-
ra hjälpen till
Kampuchea*

OSWALD SÖDERQVIST (vpk):

Herr talman! Jag håller inte med om att allt som kan göras har blivit gjort. Det tror jag är litet för starkt uttryckt av utrikesministern.

Det är gott och väl att man nu har anslagit pengar – och det kan vi kanske göra ytterligare – men det är inte enbart en fråga om ekonomi eller om att ställa pengar eller livsmedel eller annat till förfogande, utan här kommer vi in på den viktiga frågan om hur hjälpen skall kanaliseras. Då är det förbluffande att höra utrikesministern stå här och säga att det inte spelar så stor roll vilken regim man har kontakterna med. Det är väl ändå ganska magstarkt!

Jag har här ett nummer av tidskriften *Kommentar*, som har analyserat situationen i Kampuchea. Det finns väldigt bra artiklar där av en amerikansk journalist. Det är alldeles klart att Pol Pot-regimen likviderade större delen av intelligentian i Kampuchea. Innan de senaste händelserna inträffade och regimen störtades hade man genom de åtgärder man vidtagit kraftigt decimerat befolkningen. Då kan det väl inte vara så att det inte spelar någon roll vilken regim den svenska regeringen har kontakter med, i synnerhet som Heng Samrin har kontroll över huvudstaden och över större delen av territoriet. Det är ännu ingen som kunnat tala om hur stort område Pol Pot upprätthåller vid gränsen till Thailand. Om det, som det sägs i vissa sammanhang, även ingår vissa delar av Thailand, blir området kanske litet större.

Med hänsyn till dessa förhållanden borde den svenska regeringen ta itu med den här frågan på ett mer seriöst sätt och sträva efter att utöka de diplomatiska förbindelserna med Heng Samrin-regimen i Phnom Penh. Det är den bästa åtgärden för att effektivt öka biståndet till hela det kampuchianska folket.

Utrikesministern OLA ULLSTEN:

Herr talman! När Oswald Söderqvist säger att allt som kan göras inte är gjort skall jag gärna hålla med honom – fast på ett annat sätt än han kanske tänkt sig. Här finns det – som det alltid är i krig – ett motstånd från de parter som är inblandade i striderna. Enskilda människors öden väger ganska lätt mot de politiska intressen som lett fram till den här situationen. Tyvärr är det på det sättet.

Tyvärr är det också på det viset att de internationella organisationerna på grund av sina krav enligt min mening inte kunnat göra en insats tillräckligt snabbt – ännu så länge har insatser gjorts i långt ifrån tillräcklig omfattning.

Vad beträffar frågan om de diplomatiska kontakterna är det avgörande för det vi nu diskuterar att vi har sådana kontakter med parterna i den här konflikten att vi faktiskt kan tala med dem och göra en praktisk insats. Sådana kontakter har vi – även med Heng Samrin-regimen, som Oswald Söderqvist anser att vi borde upprätta formella diplomatiska förbindelser med. Vi har haft kontakt med denna regim via dess ambassad i Hanoi, vi har haft kontakt med dess utrikesminister i samband med ett möte i Havanna för en tid sedan med de alliansfria staterna.

OSWALD SÖDERQVIST (vpk):

Herr talman! Det är klart att det finns motstånd – det sade jag redan i mitt första anförande. Det finns en misstänksamhet hos regeringen i Phnom Penh. Det har man själv uttryckt i internationella sammanhang. Det har stått i svenska tidningar, och det har kommit fram på annat sätt. Regeringen är misstänksam mot det väldiga uppbud som framför allt syftar till att stödja motståndarsidan, dvs. Pol Pot. Regeringen är också misstänksam mot Thailand, vars regering naturligtvis är utpräglad fientligt inställd mot Heng Samrin-regimen. Detta är självklart och ingenting att förundra sig över mot den historiska bakgrund som vi alla så väl känner till.

Faktum kvarstår emellertid att om man vill nå större delen av Kampuchreas befolkning, så måste det ske via regeringen i huvudstaden Phnom Penh. Denna har den största kontrollen över området. Ingen har kunnat visa hur stor del Pol Pot-gruppen behärskar. Det talas allmänt om att den behärskar gränsområden. Vi har sett bilder, och vi har hört rapporter. Men ingen har sagt var dessa bilder är tagna. De kan lika gärna vara tagna i Thailand. Hur stor del av Kampuchea behärskas av Pol Pot och hur stor del av befolkningen når den gruppen? Det är det som är det viktiga. Här är det inte fråga om två jämbördiga parter, utan här finns en regering med kontroll över större delen av landet och en liten grupp som påstår sig ha kontroll över vissa områden.

Utrikesministern OLA ULLSTEN:

Herr talman! Jag tycker att det vore bättre om Oswald Söderqvist engagerade sig för de människor i Kampuchea som just nu, när vi står här och talar, dör av svält, i stället för att engagera sig för den ena eller den andra sidan i den militära konflikt som pågår och där man inte känner någon som helst misskund med de människor som utsätts för detta i det här stackars landet.

Oswald Söderqvists uppgift om att Heng Samrin-regimen – dvs. den regim som har kontroll över huvudstaden – känner misstänksamhet mot de här hjälpinsatserna är riktig. Men samma misstänksamhet finns även på den andra sidan – man misstänker att hjälpen skall gå till de människor som finns på motståndarsidans territorium. Men så är det i alla krig, och i detta speciella fall är det faktiskt så att huvuddelen av insatserna görs just via kontakter med Heng Samrin-regimen i Phnom Penh.

OSWALD SÖDERQVIST (vpk):

Herr talman! Det sista var ju ett positivt besked. Det är precis vad jag vill komma fram till, att dessa kontakter måste utökas.

Jag tycker det är litet orättvist av utrikesministern att påstå att jag inte skulle intressera mig för det lidande folket i Kampuchea. Det är just därför att jag intresserar mig för detta folk som jag har ställt frågan, och jag har framfört vissa synpunkter på hur man skall kunna effektivisera hjälpen. Det sista som utrikesministern sade pekar också på att det är den enda riktiga vägen.

Vi kan beskriva lidandet i Kampuchea hur mycket vi vill och tala om

humanitet osv., och det skall vi göra. Men det är nödvändigt att vi vidtar praktiska åtgärder, som gör det praktiskt möjligt för oss att nå dessa människor, och inte upprätthåller något slags partsståndpunkt att dessa två parter är likvärdiga och att regeringen inte kan ta ställning. Jag tror att regeringen ganska snart kommer att bli tvungen att ta ställning, om man vill fortsätta med hjälpinsatserna och nå det lidande folket i Kampuchea – i hela landet och inte bara de grupper som så oerhört tragiskt har fördrivits och nu lever i djungelområdena vid gränsen till Thailand. Vi måste tänka på *alla*, och då är regimen i Phnom Penh den bästa och säkraste länken.

Utrikesministern OLA ULLSTEN:

Herr talman! Jag kan inte tro annat än att både politik och logik talar för att om man vill uppnå det syfte som Oswald Söderqvist pläderar för, nämligen att nå ut till alla människor i Kampuchea, oavsett vilken sida om stridslinjen de befinner sig på, är det en fördel att ha kontakt med båda sidor, framför att – som Oswald Söderqvist samtidigt säger – bara upprätthålla kontakten med den ena sidan.

OSWALD SÖDERQVIST (vpk):

Herr talman! Det var fel, herr utrikesminister. Jag har inte sagt att vi skall avbryta kontakterna med Pol Pot. De är nödvändiga så länge han behärskar tillförselvägarna till flyktingarna i gränsområdet. Jag har bara sagt att om vi vill nå effektivitet och få till stånd bra hjälp måste vi odla kontakterna bättre med den part som har kontroll över större delen av territoriet. Givetvis kan och skall vi fortsätta att stödja flyktingar i Thailand och i gränsområdena där så långt det går och så länge det är möjligt att göra det effektivt. Men det viktiga är att få utökade kontakter med regimen Heng Samrin som sitter i Phnom Penh och har kontroll över landet.

Överläggningen var härmed avslutad.

§ 8 Om sysselsättningen vid Vanäsverken i Karlsborg

Försvarsministern ERIC KRÖNMARK erhöll ordet för att besvara *Paul Janssons* (s) den 15 oktober anmälda fråga, 1979/80:16, och anförde:

Herr talman! Paul Jansson har frågat om jag är beredd att vidta sådana åtgärder att sysselsättningen vid Vanäsverken i Karlsborg kan tryggas.

Vid Vanäsverken tillverkas främst finkalibrig ammunition. Den ekonomiska situationen för försvaret har medfört att behovet av finkalibrig ammunition för utbildning förändrats så att den nu föreliggande planeringen innebär minskade beställningar från försvarets sida. Detta kan i sin tur leda till en minskning av sysselsättningen vid Vanäsverken.

Inom regeringskansliet har därför tillsatts en arbetsgrupp som mot bakgrund av sysselsättningsutvecklingen i Karlsborgsområdet skall överväga åtgärder för Vanäsverken på kort sikt.

Till följd av den ansträngda ekonomiska situationen för försvaret med minskade anslag till materielanskaffning kan ytterligare medel för ökad anskaffning av ammunition inte avdelas inom försvarets ram. Arbetet inom arbetsgruppen är ännu inte slutfört. När underlag föreligger avser regeringen överväga eventuella åtgärder.

PAUL JANSSON (s):

Herr talman! Jag tackar försvarsministern för svaret på min fråga.

Svaret kan ju tyvärr inte lugna de oroliga jobbarna vid Vanäsverken. Den här arbetsplatsen i Karlsborg har många gånger varit hotad till sin existens, och det allvarligaste hotet kom väl i början på 1970-talet, då det fanns förslag om att hela anläggningen skulle läggas ner. Efter ett energiskt fackligt och politiskt arbete beslöt den dåvarande socialdemokratiska regeringen att fabriken skulle leva vidare. Men för jämnt ett år sedan var det på nytt problem med Vanäsverken. Det rådde osäkerhet om hur stor del av materielbeställningarna man skulle få, och det var konkurrens med den då privatägda Norma projektilfabrik. Efter statens köp av Normafabriken i Värmland trodde man att läget skulle bli stabilare för båda dessa ammunitionsfabriker. Nu är det på nytt kris i Vanäsverken, beroende på – som försvarsministern här antydde – att man inte har medel för att lägga ut de beställningar som man räknat med för innevarande budgetår. Pengarna är nämligen slut.

Vanäsverken har f. n. 318 anställda. Om det värsta skulle inträffa räknar man enligt uppgift med att halva arbetsstyrkan på sikt skulle komma att få lämna sitt arbete. Det står helt klart att arbetsmarknaden i Karlsborg inte tål en sådan åderlätning av sysselsättningen. Och det är ju så att staten genom sina åtgärder ursprungligen har byggt upp Karlsborg som ort. Det skedde långt tillbaka i historien, på den tid då fästningen tillkom. Sedan dess har man lokaliserat ytterligare militära anläggningar till det här området. Jag hoppas att försvarsministern håller med mig om att staten från dessa utgångspunkter har ett speciellt ansvar för att se till att Karlsborg kan leva vidare som ort och som fungerande arbetsmarknad.

Den arbetsgrupp som försvarsministern talar om och som skulle se över förhållandena och framlägga förslag tillsattes ju av Eric Krönmarks företrädare redan i början av september månad. Man skulle göra en snabbutredning. Nu har det visat sig att denna arbetsgrupp höll sitt första sammanträde den 5 oktober, alltså efter en hel månads stiltje. Jag vill gärna fråga försvarsministern: Vad kan det bero på att man tar så rundlig tid på sig för att titta på problem som är så akuta som dessa när det gäller Vanäsverken?

Försvarsministern ERIC KRÖNMARK:

Herr talman! De bekymmer som Paul Jansson hyser för situationen i Karlsborg delar jag, men som jag framhöll i mitt svar finns det inom försvarets ekonomiska ram inga möjligheter att göra några mer radikala insatser för att klara sysselsättningen. Givetvis har staten här ett arbetsgivaransvar, precis som alla andra arbetsgivare, och jag räknar med att när arbetsgruppen är färdig med sitt arbete – jag skall göra vad jag kan för att

Om sysselsättningen vid Vanäsverken i Karlsborg

*Om sysselsätt-
ningen vid Vanäs-
verken i Karlsborg*

skynda på så att man får fram ett resultat – skall vi försöka vidta vissa åtgärder.

Vi har bekymmer i Karlsborg just nu, och jag kan bara säga att även andra orter kommer att drabbas på grund av det strama ekonomiska läge som vi har inom försvarets område.

PAUL JANSSON (s):

Herr talman! Jag är medveten om att det kan uppstå problem när man tvingas dra ner beställningarna av ammunition. Jag är ingen speciell anhängare av att man till varje pris skall tillverka kulor och krut, om jag får uttrycka mig så, och att utgångspunkten skulle vara att man måste ha sådan tillverkning i Karlsborg för att ge sysselsättning åt människorna där. Vad jag är ute efter är en litet mer positiv syn från regeringens sida på det sociala ansvar som staten ändå måste ha för Karlsborgs kommun och dess existens.

Jag skulle vilja veta: Överväger man inte några åtgärder för alternativ produktion exempelvis på Vanäsverken? För några år sedan kostade man ju på fabriken åtskilliga miljoner och förbättrade lokalerna och arbetsmiljön. Det finns en maskinpark i företaget som jag tror kan användas till mycket, inte bara för att tillverka ammunition. Jag tror att vad vi måste efterlysa är en litet mer offensiv inställning från statens sida för att trygga sysselsättningen i Karlsborg. Denna ort är speciellt utsatt, och skulle de här jobben försvinna vore det nära nog katastrof för kommunen.

Försvarsministern ERIC KRÖNMARK:

Herr talman! Jag har i principfrågan ingen avvikande mening mot den som Paul Jansson gett uttryck för. Jag vill bara hänvisa till den arbetsgrupp som landshövdingen i Skaraborgs län, Karl Frithiofson, leder och som har till uppgift att lägga fram förslag om alternativ produktion vid de försvarsindustrier som råkar i besvärigheter på grund av den minskade ekonomiska ramen.

Helt givet har staten ett ansvar för utvecklingen i Karlsborgs kommun liksom på alla andra håll. Jag har bara gett uttryck för de begränsade möjligheter som vi har från försvarsdepartementets sida att vidta åtgärder. Ansvaret för problemen på de områden som Paul Jansson förde fram ligger på andra departement. Det här är alltså en gemensam uppgift för flera olika departement. Såvitt jag kan bedöma skall arbetsgruppen inom ett par veckor vara färdig med sitt arbete och komma med ett förslag till lösning.

PAUL JANSSON (s):

Herr talman! Jag frågade försvarsministern vad det kunde bero på att arbetsgruppen vilade på lagrarna en hel månad innan den satte i gång med sitt jobb.

Enligt en uppgift i en för försvarsministern icke obekant tidning, Skaraborgs Läns Annonssblad, som lär ha bevakat den här frågan, skall det vid ett sammanträde i Karlsborg ha sagts att valrörelsen kom emellan och att det var därför man inte med en gång kom i gång med arbetet. Då frågar jag mig: Var

utredarna så hårt engagerade i valrörelsen att de inte kunde avsätta några dagar för att sköta så här viktiga uppgifter?

Överläggningen var härmed avslutad.

§ 9 Om den planerade utflyttningen av försvarets forskningsanstalt till Botkyrka

Försvarsministern ERIC KRÖNMARK erhöll ordet för att besvara *Margareta Palmqvists* (s) den 15 oktober anmälda fråga, 1979/80:20, och anförde:

Herr talman! Margareta Palmqvist har frågat mig om jag är beredd att stå fast vid hittills fattade regeringsbeslut om FOA:s flyttning, så att utflyttningen kan ske i enlighet med dessa.

Överbefälhavaren har i sin programplan för det militära försvaret 1980–1985 anmält att en omprövning av de lokaliseringspolitiska besluten om bl. a. FOA:s flyttning till Botkyrka till en del skulle förbättra den ekonomiska situationen för försvarsmakten.

Jag ser emellertid ingen anledning att ändra på de beslut som hittills fattats.

MARGARETA PALMQVIST (s):

Herr talman! Jag ber att få tacka för det positiva svar jag har fått av försvarsministern.

Utflyttningen av FOA med 600–700 arbetsplatser från city till Botkyrka betyder ett mycket gott bidrag till tillgången på arbetsplatser i Botkyrka. Det är en kommun med stor andel småbarnsföräldrar och många låginkomsttagare. För dem betyder det särskilt mycket att få förbättrade möjligheter till ett arbete i närheten av bostaden eller åtminstone, till att börja med, bättre utrymme på tåg och bussar, om de tvingas pendla.

Överläggningen var härmed avslutad.

§ 10 Om tidpunkten för flyttning till Östersund av arméns tekniska skola

Försvarsministern ERIC KRÖNMARK erhöll ordet för att besvara *Stina Eliassons* (c) den 15 oktober anmälda fråga, 1979/80:23, och anförde:

Herr talman! Stina Eliasson har frågat mig när flyttningen av arméns tekniska skola till Östersund beräknas kunna genomföras.

Regeringen beslöt i juni 1978 bl. a. att arméns tekniska skola i huvudsak skulle vara flyttad till Östersund hösten 1984.

Överbefälhavaren har i sin programplan för det militära försvaret 1980–1985 anmält att en omprövning av de lokaliseringspolitiska besluten om

Nr 16

Tisdagen den
23 oktober 1979

---

*Om den planerade
utflyttningen av
försvarets forsk-
ningsanstalt till
Botkyrka*

*Om tidpunkten
för flyttning till
Östersund av ar-
méns tekniska
skola*

*Om tidpunkten
för flyttning till
Östersund av ar-
méns tekniska
skola*

bl. a. flyttning av arméns tekniska skola till Östersund till en del skulle förbättra den ekonomiska situationen för försvarsmakten.

Jag ser emellertid f. n. ingen anledning att ändra på nu gällande beslut och tidsplan.

STINA ELIASSON (c):

Herr talman! Jag ber att få tacka statsrådet för svaret.

Ärendet angående arméns tekniska skolas lokalisering är inte precis nytt. Riksdagen beslöt redan den 26 maj 1971 att ATS skulle förläggas till Östersund, om den skulle organiseras.

Den 25 maj 1976 beslutade riksdagen att ATS skulle inrättas. ATS bedömdes vara helt inrättad 1982 och skulle förläggas till Östersund.

Enligt beslut av försvarsdepartementet i juni 1978 kommer lokaliseringen av ATS att ske senare än vad som förutsattes i riksdagens beslut 1976. Beslutet innebär att omflyttningen skall genomföras under sommaren och hösten 1984.

Vissa förseningsfaktorer kan jag ha förståelse för – den nya befälsordningen och också beslutet om att radar- och luftmekanikerskolan inte skall flyttas till Östersund utan blir kvar i Göteborg – men det har verkligen varit många turer kring försvarsskolorna, och Östersunds kommun har hela tiden fått dra det kortaste stråket.

Efter riksdagsbeslutet om lokaliseringen till Östersund av ATS har det gång på gång cirkulerat oroande rykten av olika slag: flyttningen skulle försenas ytterligare eller helt utebli. Det som har gett mig anledning att ställa en fråga i dag är uttalanden av ÖB i pressen, där han säger att han motsätter sig flyttning av ATS till Östersund. Sådana uttalanden gör naturligtvis att man i Östersunds kommun och i Jämtlands län oroar sig.

Kommunen planerar för bostäder. Det bostadsprogram som antas i år för 1980 är under utarbetande, och där påbörjas byggande för ATS så att bostadsfrågan skall vara tryggad. Det är av stor vikt för kommunens hela planering, inte minst den ekonomiska planeringen, att det besked som lämnats tidigare står sig.

Det handlar om ett gammalt löfte om en lokalisering. Det är en planeringsförutsättning som man litat till. Kommunen planerar att ATS skall komma och litar till det. Av stort intresse är det naturligtvis även för byggnadsarbetarkåren att fastlagd planering gäller.

Dessutom: fördröjningen och oron och osäkerheten som varit förknippade med det här ärendet torde inte heller upplevas som någonting särskilt positivt av den personal som berörs. Vad kostnadsaspekten beträffar torde enligt erfarenhet en fördröjning av ett byggande inte innebära minskade kostnader.

Jag tackar för det svar som jag har fått, men jag tycker inte att det är riktigt tillfredsställande. Det är begreppet f. n. i sista meningen jag oroar mig för. Vad innebär detta egentligen? Med detta svar har jag inte fått ett besked som innebär att "lagt beslut ligger".

Försvarsministern ERIC KRÖNMARK:

Herr talman! Mitt besked skall tolkas så, att med de informationer vi har i dag ligger beslutet fast. Det som skulle kunna ändra det och eventuellt föranleda oss att titta på frågan är om kostnadsbilden skulle bli helt annorlunda. Jag har ingen anledning att tro att det skall inträffa, utan jag räknar med att beslutet skall genomföras.

STINA ELIASSON (c):

Herr talman! Det var ett bra besked! Jag sade redan i mitt anförande nyss om kostnadsaspekten att av erfarenhet är det så, att det inte brukar bli billigare om man väntar. Nu tolkar jag beskedet som positivt: ATS lokaliseras till Östersund enligt planerna.

Överläggningen var härmed avslutad.

§ 11 Om produktionen av TV-program

Utbildningsministern JAN-ERIK WIKSTRÖM erhöll ordet för att besvara *Gunnar Olssons* (s) den 15 oktober anmälda fråga, 1979/80:21, och anförde:

Herr talman! Gunnar Olsson har frågat mig om jag har för avsikt att medverka till att riksdagens beslut om elva TV-distrikt fullföljs.

Som framgår av kulturutskottets uttalande i betänkandet KrU 1977/78:24 s. 31 har statsmakterna inte tagit ställning till exakt var och hur en utbyggnad av TV-distrikten skall ske, utan tvärtom framhållit att ett ställningstagande i denna fråga måste föregås av en ingående analys av för- och nackdelar.

Sedan riksdagen fattade sitt beslut om omorganisation av Sveriges Radio har det förekommit uppgifter om att just distriktsutbyggnaden, inkluderande en utbyggnad av regional-TV, skulle komma att ställa sig betydligt kostsamare än vad regering och riksdag utgick från våren 1978.

Det direkta ansvaret för förverkligandet av statsmakternas beslut om radio och TV ligger hos styrelserna för de olika bolagen inom Sveriges Radio-koncernen. Inte minst med hänsyn till hur styrelserna är sammansatta har jag anledning räkna med att de analyser av olika alternativ för distriktsutbyggnaden som äger rum inom Sveriges Radio och inom dotterbolaget Sveriges TV utgår från riksdagens ställningstagande till förmån för en resursförstärkning i de svagt utbyggda distrikten.

Enligt vad jag har erfarit avser Sveriges Radio att inom kort till regeringen överlämna en skrivelse rörande utbyggnaden av programverksamheten i distrikten. Min förhoppning är att det skall vara möjligt att i 1980 års budgetproposition lämna förslag till vissa preciseringar av riksdagens beslut från våren 1978 med ledning av noggrannare kostnadsuppskattningar.

Tisdagen den
23 oktober 1979

---

*Om produktionen
av TV-program*

GUNNAR OLSSON (s):

Herr talman! Jag tackar utbildningsministern för svaret på min fråga. Också jag är väl medveten om att en utbyggnad av distrikten, inkluderande en utbyggnad av regional-TV, kommer att ställa sig kostsammare än vad regering och riksdag utgick från våren 1978. Men jag vill ändå i sammanhanget erinra om vad som framhölls i propositionen, nämligen att, som vi minns, produktionen skall öka från f. n. ca 30 % till ca 40 %.

Alla vi som representerar de minsta distrikten läser gärna om och om igen följande formulering av kulturutskottet: "Riktpunkten bör dock vara att möjliga resursförstärkningar i första hand fördelas på de svagt utbyggda distrikten."

Vi står, som jag ser det, just nu inför ett mycket viktigt vägskäl. Antingen ökar klyftan ytterligare mellan de medelstora och de minsta distrikten eller också får de minsta distrikten, av typen Värmlandsdistriktet, sådana resurstillskott att de närmar sig de medelstora. Skulle klyftan nu ytterligare ökas är det nog liktydigt med att vi allt framgent kommer att förbli alltför små för att vara värda att satsa på, och detta är en utveckling som inte alls rimmar med decentraliseringen av mediakunskaperna liksom inte heller med det tillgängliga programstoffet eller med våra programambitioner.

Jag tror i det sammanhanget att det är enormt viktigt att vi gör klart för oss vad ordet "regional" egentligen innebär. Norrland som helhet, exempelvis, är inte ett regionalt område. Inte ens ett och ett halvt län är ett regionalt område. Det mest regionala jag vet är Gotland. Vad som händer på den ön är nämligen intressant för varenda människa som bor där.

Det näst bästa exemplet tycker jag faktiskt är mitt hemlän Värmland. Det är ett relativt litet område i Sverige, och i det området finns en inte alltför stor befolkning, med gemensamma kultur- och samhällstraditioner.

TV Värmland som ett självständigt TV-distrikt har statsrådet som bekant ställt sig mycket välvillig till, bl. a. vid den uppvaktning som företogs från vår länsbänk. När hela den värmländska länsbänken – med alla partier representerade – uppvaktade utbildningsminister Wikström fick vi gehör för våra krav på att Värmland skulle få utgöra ett eget distrikt. I samband med en sådan åtgärd skulle antalet distrikt utökas från nio till elva.

Jag hoppas att statsrådet nu, med stor säkerhet, vill slå fast att denna målsättning kvarstår och att riksdagens beslut till alla delar kommer att fullföljas den dag resurserna medger detta.

Överläggningen var härmed avslutad.

§ 12 Om åtgärder för att förbättra de studerandes ekonomiska situation

Nr 16

Tisdagen den
23 oktober 1979

Utbildningsministern JAN-ERIK WIKSTRÖM erhöill ordet för att besvara Inga Lantz (vpk) den 15 oktober anmälda fråga, 1979/80:26, och anförde:

Herr talman! Inga Lantz har frågat mig om vilka åtgärder jag tänker vidta för att förbättra de studerandes ekonomiska situation.

Enligt vad jag inhämtat avser studiestödsutredningen att avlämna ett delbetänkande under första halvåret 1980. I avvaktan på utredningens förslag är jag inte beredd att föreslå några större förändringar av de studiesociala stöden. Jag avser att återkomma till dessa frågor i den kommande budgetpropositionen.

INGA LANTZ (vpk):

Herr talman! Jag skall be att få tacka för svaret, fast det var magert.

Ekonomiska förhållanden påverkar både valet av utbildning och studietakten. Det visar en enkät som Stockholms universitets studentkår har gjort.

Studiemedlen räcker inte till. Över två tredjedelar av studiemedelstagarna tvingas att arbeta extra under terminerna. Extraarbetena går ut över studieresultaten och leder till förseningar i studierna.

I enkäten visas också att trots att många av ekonomiska skäl tvingas att arbeta extra, så har de svårt att klara ekonomin. Det gäller särskilt studerande som har barn.

Av de aktivt studerande är det bara 35 % som har studiemedel. De övriga, alltså 65 %, har valt att finansiera studierna på annat sätt. Bland de vuxenstuderande är denna andel inte mindre än 80 %. Det visar att det nuvarande studiemedelssystemet inte är ett realistiskt finansieringsalternativ.

De studerande som gör studieavhopp eller uppehåll i studierna säger att det är den dåliga ekonomin som är orsaken till studieavbrottet. De arbetar för att komma i kapp ekonomiskt.

Det vanligaste är att man läser på halvtid och förvärvsarbetar på heltid. Många säger i enkäten att de skulle minska på förvärvsarbetet om de hade ekonomisk möjlighet till det.

Det är inte första gången det konstateras att många studerande lever i en ohållbar ekonomisk situation. Den sociala snedrekryteringen både inom den kommunala vuxenutbildningen och inom högskoloutbildningen beror till största delen på det dåliga studiesociala systemet.

Jag vill än en gång tala om hur bidragsdelen inom studiestödet har sjunkit från att ha varit 25 % till att vara knappt 12 % i dag. Totalbeloppet för studiemedlen har inte ens följt inflationen.

Det svar som jag fått på min fråga om vad utbildningsministern tänker göra för att förbättra den ekonomiska situationen är, som jag sade, magert. Det är alltid samma sak: man väntar på utredningar. Men det hjälper sannerligen

Om åtgärder för att förbättra de studerandes ekonomiska situation

inte de studerande medan de dukar under i ohållbara ekonomiska situationer.

Det är på tiden att införa ett enhetligt och bra studiemedelssystem med studielön för att kunna förverkliga kravet på lika rätt till utbildning. Jag menar att regering och riksdag måste ta sitt ansvar i praktiken för de reformer man i teorin beslutat om. Jag kan konstatera att svaret visar att utbildningsministern för sin del inte är beredd att ta det här ansvaret.

Högre studiemedel är en förutsättning för att studier på heltid skall bli verklighet för alla studerande. Annars blir det bara fina honnörsord om allas rätt till utbildning.

Det är som sagt inte första gången det påpekas hur de studerande lever och har det. Är det inte på tiden att göra någonting åt förhållandena?

Överläggningen var härmed avslutad.

§ 13 Om bättre beredskap mot rabies

Jordbruksministern ANDERS DAHLGREN erhöll ordet för att besvara *Kurt Ove Johanssons* (s) den 15 oktober anmälda fråga, 1979/80:19, och anförde:

Herr talman! Kurt Ove Johansson har frågat mig vilka åtgärder regeringen kommer att vidtaga för att dels förbättra beredskapen mot rabies, dels komma till rätta med smuglingen av djur från smittade områden.

Rabiessituationen på den europeiska kontinenten ställer stora krav på beredskap. På kontinenten förekommer sjukdomen hos viltet, framför allt hos räv. På grund av att Sverige har sjögräns mot kontinenten torde man inte behöva befara att rabiessmittan förs till Sverige genom rabiessjuka rävar. Det är framför allt hunden som förmedlar smittan mellan områden med rabies och rabiesfria områden eller länder. Vår beredskap har också, i enlighet med internationella rekommendationer, byggts upp med utgångspunkt i vårt geografiska läge.

Det primära syftet med vår beredskap är att förhindra att sjukdomen förs in i landet. Denna del av beredskapen består bl. a. av bevakning av det internationella läget, karantänsförfarande vid införsel av vissa djurkategorier från rabiessmittade länder, diagnostisk beredskap och information.

Skulle misstanke om rabies föreligga, träder den diagnostiska beredskapen i funktion. Om fall av rabies konstateras finns åtgärder förberedda. Bl. a. finns ett lager av vaccin i beredskap vid statens veterinärmedicinska anstalt.

Lantbruksstyrelsen har under de senaste åren i samråd med generaltullstyrelsen bedrivit en mycket omfattande informationskampanj om gällande införselvillkor och om de risker som ett olovligt införande av djur kan medföra. Styrelsen har vidare i skrivelser till domstolsverket och riksåklagaren framfört vissa synpunkter på straffmätningen vid smuggling av djur. Skrivelsen har vidarebefordrats till domstolar, advokater och åklagare.

Med hänvisning till vad jag här har redovisat om vår beredskap mot rabies

och de bestämmelser som finns anser jag att det f. n. inte finns anledning för regeringen att vidta ytterligare åtgärder.

KURT OVE JOHANSSON (s):

Herr talman! Enligt vedertagen praxis tackar jag jordbruksministern för svaret. Jag hade hoppats på ett mera konstruktivt svar på frågan hur man skall förhindra att rabies införs till Sverige.

Rabies finns i dag över hela världen. Endast Storbritannien, Skandinavien och några enstaka öar anses vara smittfria. I Europa kan man följa spridningen av rabies hos vilda djur från mitten av 1940-talet. Sjukdomen uppträdde då hos bl. a. rävar inom nuvarande Östtyskland. Därifrån har rabies spritts öster- och västerut i en takt av ungefär 4 mil per år. Det är denna spridningsvåg som i tre olika omgångar har trängt in i Danmark. Därmed befinner sig Sverige i den omedelbara riskzonen för sjukdomens vidare utbredning.

För Sverige, som inte har landgräns mot rabiessmittat område, är det som jordbruksministern sade mest sannolikt att rabies införs till landet genom smuggling av djur. Det är därför ganska naturligt att befolkningen, framför allt i södra Sverige, känner oro över de allt tätare larmrapporterna om rabiessmittans utbredning och den pågående djursmugglingen. Mot denna bakgrund kräver en växande folkopinion kraftfulla åtgärder mot insmugglingen av djur.

Det mesta talar för att smugglingen av djur till Sverige fortsätter att öka. Därmed stiger också riskerna för en oönskad import av rabies till vårt land. Jordbruksministern kan ju inte i den situationen smita undan sitt stora ansvar i frågan. Det är enligt min mening dags – och jordbruksministerns skyldighet – att ta omedelbara initiativ i syfte att minska smugglingen av djur till Sverige. Det är egentligen ganska anmärkningsvärt att jordbruksministern inte på något sätt är beredd att medverka till att exempelvis tullen i de södra regionerna får de resursförstärkningar som har begärts – jordbruksministern är inte ens beredd att verka för att informationen till allmänheten om rabies breddas och förbättras.

Någon detaljerad plan över vad man skall göra om rabies hos viltet uppträder i Sverige finns inte. Det är naturligtvis en allvarlig brist. Risken för desperata åtgärder i en krissituation blir då större. Jordbruksministern borde helt enkelt tillse att sådana detaljplaner omedelbart utarbetas.

Jordbruksministern ANDERS DAHLGREN:

Herr talman! Kurt Ove Johansson tycker att han inte har fått något konstruktivt svar. Han anser att jag smiter undan ansvaret, att jag vägrar att omedelbart vidta åtgärder. Det är då att märka att denna sjukdom visserligen har ökat men egentligen inte förekommit i Sverige sedan 1871. Under 1976 förekom ett rabiesfall – en hund, vilken undergick karantänsbehandling. Effektiva åtgärder kunde därför vidtas för att förhindra en spridning av sjukdomen till andra djur.

Man bör också komma ihåg vad jag sade i mitt första svar till herr

Nr 16

Tisdagen den
23 oktober 1979

---

*Om bättre hereds-
skap mot rabies*

Johansson, nämligen att lantbruksstyrelsen i samråd med generaltullstyrelsen har bedrivit en mycket omfattande informationskampanj om gällande införselvillkor och de risker ett olovligt införande av djur kan medföra för såväl djur som människor. Den informationen har via UD delgivits samtliga svenska ambassader och generalkonsulat samt turist-, båt- och motororganisationer i Sverige och övriga Europa.

Enligt lantbruksstyrelsens bedömning är smuggling av hundar och katter från rabiesmittade länder en synnerligen farlig hantering. Gällande lagstiftning möjliggör att varusmuggling som sker uppsåtligen eller av grov oaktsamhet kan straffas med böter eller fängelse i högst två år.

KURT OVE JOHANSSON (s):

Herr talman! Vi hade ett rabiesfall i Sverige 1974, även om det var importerat från Indien. En person hade råkat ut för denna sjukdom genom att bli slickad av en hundvalp. Detta fall finns beskrivet i Läkartidningen, nr 47 år 1978, så det borde jordbruksministern känna till.

Informationen till allmänheten om rabies har stora brister. Det gäller inte minst informationen om möjligheterna till och nödvändigheten av vaccination.

Per Erik Åbom har i den av mig nyss nämnda artikeln i Läkartidningen påtalat de risker som människor löper vid kontakt med husdjur i rabiesmittade områden. Vaccination av barn som skall vistas i rabiesendemiska områden anser Per Erik Åbom vara ytterst angelägen. Det intressanta är att inte de centraler för vaccination som jag kontaktat, och än mindre researrangörerna, lämnar några upplysningar om vaccinering mot sjukdomen vid resor till rabiesendemiska områden. Inte ens den tullpersonal som vid djursmuggling skall ta den första stöten mot rabies är vaccinerad mot sjukdomen.

Det finns mycket att göra även för en aldrig så litet progressiv jordbruksminister när det gäller försvaret mot rabies. En bred information till allmänheten om rabies och om de förordningar som gäller måste anses som i högsta grad påkallad.

Jordbruksministern ANDERS DAHLGREN:

Herr talman! Vaccination av turistande svenskar i andra länder och av svensk tullpersonal är inte en fråga för jordbruksdepartementet. Herr Johansson får i det fallet fråga något annat departement. Men upplysningsvis kan jag nämna att viss tullpersonal vaccineras mot rabies, exempelvis gränsveterinärer och karantänspersonal.

KURT OVE JOHANSSON (s):

Herr talman! Jag är medveten om att vaccineringsfrågan inte tillhör jordbruksdepartementet, men min förhoppning var att jordbruksministerns intresse för denna fråga är så stort att han i regeringen skall kunna verka för att vi skyddas oss mot dessa problem.

Jag vill ta upp en annan fråga, som ligger på jordbruksdepartementet. Förre jordbruksministern, Eric Enlund, sade för ungefär ett år sedan i denna

kammare att det förelåg brist på karantänsplatser i landet. Samtidigt utlovade han en proposition i frågan våren 1979. Men såvitt jag vet har denna proposition ännu inte lagts på riksdagens bord. Därför ställer jag frågan: Avser statsrådet Dahlgren att infria löftet som Eric Enlund gav men inte höll?

Jordbruksministern ANDERS DAHLGREN:

Herr talman! Det är en helt ny fråga som herr Johansson nu ställer, men jag kan säga att den frågan bereds f. n. i jordbruksdepartementet.

KURT OVE JOHANSSON (s):

Herr talman! Jag vet att det den 30 oktober skall hållas ett möte på naturvårdsverket. Där kommer man bl. a. att diskutera frågan om att inrätta en spärrzon och reducera rävbekämpningen vid behov.

Veterinärmedicinska anstalten säger i anledning av ett Rapportinslag i TV 2 nyligen om rabies, att en intensiv kampanj mot rävarna naturligtvis innebär ett gravt ingrepp i den ekologiska balansen. Det vore väl något av ödets ironi om jordbruksministern genom passivitet i denna fråga tvingar fram en situation där den ekologiska balansen kommer att rubbas. Bara för någon månad sedan var "ekologisk balans" något av ett honnörsord i jordbruksministerns mun. Utifrån detta vallöfte måste väl statsrådet känna det som en plikt att vidta nödvändiga beredskapsåtgärder mot rabies.

Överläggningen var härmed avslutad.

§ 14 Om åtgärder för att påverka bensinbolagens prispolitik

Handelsministern STAFFAN BURENSTAM LINDER erhöll ordet för att besvara *Börje Stenssons* (fp) den 15 oktober anmälda fråga, 1979/80:17, och anförde:

Herr talman! Börje Stensson har frågat mig om regeringen har uppmärksammat bensinbolagens prispolitik gentemot lanthandlare och vad regeringen avser att vidtaga för åtgärder i så fall.

Det har hävdats att vissa lanthandlare med omärkta pumpar inte skulle få någon återförsäljningsrabatt vid inköp av bensin. Statens pris- och kartellnämnd har nu efter kontakt med Sveriges livsmedelshandlarenförbund undersökt i hur stor utsträckning detta förekommer. Därvid har nämnden inte upptäckt något fall, där prissättningen skulle vara sådan som har hävdats. Några åtgärder från regeringens sida är därför inte aktuella.

Jag vill betona att det är regeringens allmänna strävan att stärka lanthandelns livskraft, bl. a. genom att göra det lättare för lanthandeln att ha olika former av kompletterande service såsom bensinförsäljning.

Nr 16

Tisdagen den
23 oktober 1979

---

*Om åtgärder för
att påverka bensin-
bolagens prispolitik*

Tisdagen den
23 oktober 1979

*Om åtgärder för
att påverka bensin-
bolagens prispolitik*

BÖRJE STENSSON (fp):

Herr talman! Först ber jag att få tacka handelsministern för svaret på min fråga.

Min fråga är ursprungligen föranledd av uppgifter i handels säckpress, bl. a. en artikel i ICA-nyheter den 20 september i år. Vidare har jag hört mig för hos verkstadsägare som tillika är bensinförsäljare.

Drivmedelstförsörjningen är ju en mycket viktig fråga för folkhushållet, och inte minst är den viktig för glesbygden. Av flera anledningar är det angeläget att drivmedelsdepåer finns tillgängliga så nära förbrukarna som möjligt. Det tar tid att behöva köra extra långt för att tanka sitt fordon, och det blir också en extra kostnad för glesbygdsbon. Denna kostnad märks så mycket mera som drivmedelspriserna stiger. Från energisparsynpunkt är det oefterrättligt om bensinbolagens prispolitik skulle medverka till att försäljningsställen läggs ned och avstånden mellan bensinmackarna blir allt längre. Det är också så att hushållens dagligvaruinköp kan förskjutas från den mindre ortens affär till en ort där bilen samtidigt kan tankas. Det är lätt att inse vilka negativa konsekvenser som kan bli följden av detta. Ibland kan man inte återhålla misstanken, att där ett visst bolag är ensamt om försäljningen blir prispolitiken mot återförsäljaren särskilt hård.

Jag vill nämna ett exempel. Det rör då inte en livsmedelshandlare eller lanthandlare utan en verkstadsägare. I ett litet samhälle, där endast ett bensinmärke tillhandahålles, har bilverkstadsägaren mist återförsäljarrabatten, och han menar att han klassas som konsument – visserligen då storkonsument, för han säljer ca 350 000 liter per år. Veckopåfyllningen på ca 6 000 liter måste han betala kontant just då hans cistern fylls på. Det rör sig om ca 13 000 kr. På den veckoförsäljningen blev nettot för någon vecka sedan 280 kr. Han håller ju ett relativt lågt pris trots att bolaget har ett så högt pris. Men det måste han göra för att klara konkurrensen med den försäljning av samma bensinmärke som bedrivs någon mil längre bort. Där är flera bolag representerade. Omsättningen är större, och återförsäljarrabatten är bättre.

Det är en viktig glesbygdsfråga att bevaka att inte agerandet från bensinbolagens sida tvingar till nedläggningar av erforderliga depåer ute i de svenska bygderna. Samhället kan då tvingas gå in och subventionera drivmedelshanteringen.

Regeringen har ju att föra förhandlingar med oljebolagen om priser, krav på beredskapslager och annat. Jag vore tacksam om handelsministern vid sådana förhandlingar kunde beakta den oro vi känner ute i glesbygden för att bensinförsörjningen kan komma att bli sämre med tiden, om de mindre mackarna slås ut.

Jag är tacksam för det svar jag har fått, men jag är litet förundrad över att där sägs att man inte kunnat finna exempel på sådana fall som påpekats just i den tidningsartikel jag nämnt. Det får emellertid stå för organisationens räkning liksom även för tidningens.

Handelsministern STAFFAN BURENSTAM LINDER:

Herr talman! Jag har stor förståelse för Börje Stenssons intresse av att vi skall försöka se till att bästa möjliga förutsättningar finns för att klara bensinförsörjningen i glesbygden. Det är en mycket viktig fråga, och därför har man från regeringens sida också gjort olika insatser.

Naturligtvis finns det problem när det gäller glesbygdens drivmedelsförsörjning, men faktiskt inte just det problem som har aktualiserats i olika tidningsartiklar. När de uppgifter som framförts i dessa tidningsartiklar kom till vår kännedom lät vi göra de undersökningar man helt naturligt bör göra, och det visade sig att det i detta fall faktiskt inte fanns underlag för den kritik som framförts.

BÖRJE STENSSON (fp):

Herr talman! Jag ber att få tacka handelsministern för dessa ytterligare synpunkter.

Jag tror att den oro vi känner verkligen är befogad. Just det exempel på vad som sker som jag nämnde och som är mig mycket näraliggande måste efter vad jag kan förstå finnas också på andra håll i landet. Jag tycker därför att det behövs en skärpt uppmärksamhet mot oljebolagen. Den omsättning de har på de stora orterna och den inkomst de får därifrån borde på något sätt kunna fördelas, så att bolagen inte med berått mod för en prispolitik mot de här små bensinmackarna som gör att dessa så småningom läggs ner. Det får till följd att samhället måste gå in och stödja verksamheten på mindre orter, och då är säkert bensinbolagen beredda att vara med och leverera igen.

Överläggningen var härmed avslutad.

§ 15 Om planerad export av spritdrycker

Handelsministern STAFFAN BURENSTAM LINDER erhöll ordet för att besvara *Tore Nilssons (m)* den 15 oktober anmälda fråga, 1979/80:18, och anförde:

Herr talman! Tore Nilsson har frågat mig om regeringen är beredd att vidtaga åtgärder med anledning av planerad export av spritdrycker.

Bakgrunden till frågan synes vara introduktionen av svensk vodka på den amerikanska marknaden.

Enligt 1977 års lag om handel med drycker har AB Vin- & Spritcentralen ensamrätt till exportförsäljning av spritdrycker. Enligt officiell statistik uppgick denna export under årets första sju månader till 114 000 liter till ett värde av 1,8 milj. kr. Importen var under samma tid 16 miljoner liter till ett värde av 150 milj. kr. Redan tidigare exporterades spritdrycker till ett begränsat antal länder framför allt i Europa. Sedan början av året exporterar Vin- & Spritcentralen vodka till USA.

Regeringen anser inte att det är förenligt med vår handelspolitik att införa exportrestriktioner för alkoholhaltiga drycker.

Nr 16

Tisdagen den
23 oktober 1979

Om planerad export av spritdrycker

Tisdagen den
23 oktober 1979

Om planerad export av spritdrycker

TORE NILSSON (m):

Herr talman! Jag tackar handelsministern för svaret.

Jag är överens med handelsministern i fråga om de två sista raderna i svaret. När jag ställde frågan hade jag kanske inte tänkt mig att det var handelsministern som skulle svara på den – jag trodde att frågan låg på ett annat plan. Men jag vill säga att bland oss som aktivt arbetar för nykterhetsrörelsen har starka invändningar gjorts mot den planerade utvidgningen av exporten av rusdrycker från Sverige. Ledningen för våra stora nykterhetsorganisationer har t. ex. gjort protestuttalanden. När det nu sägs att svensk vodka skall exporteras till den amerikanska marknaden tror jag inte att det är någonting hedrande för produkter som har beteckningen "Made in Sweden".

Jag tycker att det här är fel. All sädesodling kräver på olika sätt energi: till gödsling, sådd, skörd och tröskning. Framställning av brännvin kostar energi. Odlar vi i vårt land livsmedel, frambringar vårt jordbruk produkter som är nödvändiga för livets bevarande, bör inte den produktion som överstiger det inhemska behovet användas till framställning av gifter för export. Vi är med i hjälparbetet i en värld med klart otillräcklig livsmedelsproduktion. 700 miljoner människor i världen är undernärda, och värre blir det.

Det är på det här området ett nytänkande måste ske. Det var närmast detta som jag tänkte på, men för dagen kan jag inte gå in i någon debatt med handelsministern. Jag förstår att han rent praktiskt inte kan införa ens restriktioner när det gäller exporten. Jag är emellertid övertygad om att man runt om i Sverige upplever det som föga tilltalande att det kommer att bli en vidgning av den svenska exporten av starkvaror, särskilt som det i de länder som skall ta emot varorna säkert inte finns någon utbredd önskan att ta emot dem.

Det är väl också riktigt att vi köper in mera än vad vi säljer. Å andra sidan tycker jag inte att detta är någon anledning till att försöka konkurrera och få en bättre balans mellan export och import på det här området. Så stort som alkoholproblemet numera är – det erkänns av alla och inte bara av oss som är nykterhetsvänner eller kallas så – hoppas jag att det i Sverige på alla nivåer och i alla instanser blir en reaktion, så att det görs någonting mot detta. För dagen har jag inget mer att säga i den här frågan.

Handelsministern STAFFAN BURENSTAM LINDER:

Herr talman! Ett exportförbud är knappast en verkningsfull åtgärd när det gäller att styra andra länders alkoholpolitik. Här måste det ändå tillmätas stor vikt att de åtgärder som man vidtar rimligen kan tänkas leda till resultat. Lika litet som ett svenskt exportförbud skulle kunna ha de goda verkningar som Tore Nilsson önskar skulle ett förbud mot import till Sverige knappast få de gynnsamma verkningar som alla önskar. Det sägs ju också i regeringsdeklarationen att det omfattande alkoholmissbruket förvisso är ett stort problem.

TORE NILSSON (m):

Herr talman! Den uppfattning som handelsministern sist gav uttryck för delar jag helt. Redan i början sade jag att frågan kanske borde ha formulerats på ett sådant sätt att vi kunnat få ut den i debatten om huruvida det inte är moraliskt förpliktande i Sverige att i den situation Sverige och hela världen befinner sig i försöka finna vägar att använda våra resurser på ett bättre sätt. Det är i arbetet härpå som jag i framtiden tänkte sätta in min energi. Jag medger att förbud mot export eller import inte är realistiskt just nu.

Överläggningen var härmed avslutad.

Nr 16

Tisdagen den
23 oktober 1979

---

*Om lagstiftning
mot svenska nyin-
vesteringar i Syd-
afrika*

§ 16 Om lagstiftning mot svenska nyinvesteringar i Sydafrika

Handelsministern STAFFAN BURENSTAM LINDER erhöll ordet för att besvara *Bertil Måbrinks* (vpk) den 15 oktober anmälda fråga, 1979/80:30, och anförde:

Herr talman! Bertil Måbrink har frågat om regeringen avser att förändra lagen så att nyinvesteringar av svenska företag i Sydafrika effektivt stoppas.

Riksdagen beslöt den 1 juni i år att införa en lag som förbjuder svenska företag att investera i Sydafrika eller Namibia. Den nya lagen trädde i kraft den 1 juli. Lagen innebär att svenska företags verksamhet i Sydafrika begränsas genom ett generellt investeringsförbud. Regeringen kan i vissa fall medge undantag från investeringsförbudet. Syftet med denna undantagsmöjlighet är att begränsa förluster och undvika friställningar. Den skall också ge företagen möjlighet att fortsätta att investera i den utsträckning som är absolut nödvändig för att de efter hand skall kunna ersätta förliten utrustning. Undantaget ger däremot inte utrymme för en utvidgning av företagets verksamhet.

Det är regeringen som beslutar i ärenden om undantag från investeringsförbudet. Beträffande den ansökan från Alfa-Laval AB som Bertil Måbrink nämner i sin fråga har beslut ännu inte fattats, utan ärendet är under beredning inom regeringskansliet. Vad kommerskollegium har gjort är att avge yttrande. vari kollegiet tillstyrker att Alfa-Laval medges det begärda undantaget.

De berörda svenska företagen skall varje år redovisa hur verksamheten i Sydafrika utvecklas. Redovisningarna kommer att läggas till grund för en samlad utvärdering av de effekter på verksamheten som den nya lagen får. Regeringen skall till riksdagen lämna en redogörelse för utvecklingen. Det är i dag – då lagen endast varit i kraft i dryga tre månader – alldeles för tidigt att göra någon sådan bedömning.

Tisdagen den
23 oktober 1979

*Om lagstiftning
mot svenska nyin-
vesteringar i Syd-
afrika*

BERTIL MÅBRINK (vpk):

Herr talman! Lagen om förbud mot investeringar i Sydafrika är trots sina bristfälligheter en framgång för alla dem som kämpat mot apartheidsystemets omänskliga lagar. Men frågan är om inte lagen snarast bör byggas ut så att den förbjuder all sådan verksamhet eller påbjuder ett totalt tillbakadragande av allt svenskt engagemang i Sydafrika. En sådan åtgärd skulle vara helt i överensstämmelse med vad de organisationer vill som inne i Sydafrika bekämpar rasistregimen – såsom ANC, SWAPO och SACTU.

Lagen har alltså brister. Den tillåter fortfarande svenska företag att verka i Sydafrika. Lagen innehåller dispensmöjligheter, som faktiskt gör det möjligt att utvidga produktionen. Ett fall är nu Alfa-Lavals begäran att få byta ut en 27 år gammal maskin, som kommer att innebära förbättrad servicekapacitet, vilket enligt vad jag kan förstå i förlängningen betyder en ökad produktionskapacitet.

Det finns ett annat exempel. Enligt de uppgifter jag har skall Alfa-Laval flytta en av sina fabriker från Durban till Transvaal och fram till 1983 öka sin verksamhet i denna fabrik med 50 %.

I det förstnämnda fallet har kommerskollegium sagt ja. Regeringen skall förkasta eller ge sitt godkännande till investeringen, och jag tänker inte pressa handelsministern på ett besked om vad han tänker ta för ställning. Men mot bakgrund av sådana exempel som de jag har anfört blir lagen om förbud mot nyinvesteringar försvagad.

Jag är naturligtvis helt införstådd med att man inte kan ersätta en 27 år gammal maskin med en ny som har exakt samma kapacitet. Tekniken står som bekant inte stilla. Men detta visar samtidigt att man inte heller kan stanna vid den lag som nu finns. Om vi är överens om att vi skall visa vår solidaritet med alla dem som lider under apartheidsystemet, om vi är överens om att dra undan möjligheterna för rasistregimen i Sydafrika att via svenska företag få ett viktigt bidrag till dess fortsatta existens, bör då inte lagen utvidgas till att gälla all verksamhet i Sydafrika och alla förbindelser med rasistregimen där?

Handelsministern STAFFAN BURENSTAM LINDER:

Herr talman! I den proposition som riksdagen antog i våras angavs vissa motiv för varför man skulle ge dispensutrymme. Skälen var bl. a. att man ville begränsa förluster i Sverige och att man ville minska risken för friställningar i Sverige. Dessutom ville man ge möjligheter för företag som nu är där nere att övervintra för att de skall kunna göra en insats den dag – vi får hoppas att den kommer – då förhållandena i Sydafrika är mer gynnsamma än f. n.

BERTIL MÅBRINK (vpk):

Herr talman! Det moderata kommer fram här nu. Vi vet att moderata samlingspartiet inte var så förtjust i lagen.

Nu anmäler handelsministern vissa ekonomiska problem, som eventuellt kan uppstå här i Sverige om vi helt skulle dra oss tillbaka från Sydafrika. Men

här är det ju många tunga remissinstanser som har tillbakavisat sådana resonemang. Vad det gäller är väl ändå en solidaritetshandling för de förtryckta i Sydafrika och en markering mot ett omänskligt system. Då skall man väl ändå inte plocka in eventuella ekonomiska problem som man, såvitt jag förstår, inte har bevisat skulle kunna uppstå.

Sedan till frågan om detta att övervintra. De befrielseorganisationer som slåss mot rasistregimen och som inom en snar framtid kanske kommer att vara de ledande i Sydafrika har ju uttryckligen begärt att vi skall dra tillbaka all verksamhet från landet. Om vi gör detta har vi väl större möjligheter att prioriteras, då Sydafrika en gång blir fritt och det gäller att komma tillbaka till Sydafrika. Om vi nu skall se litet krasst på frågan måste det mest realistiska alternativet vara att vi helt drar oss ifrån Sydafrika för att sedan efter befrielsen ha en möjlighet att komma tillbaka.

Handelsministern STAFFAN BURENSTAM LINDER:

Herr talman! Herr Måbrink tycks alldeles ha missförstått saken. Vad jag gjorde var att citera ur den proposition, som riksdagen antog i våras. Jag angav precis vad som där står. Min uppgift som handelsminister är att följa den lag som riksdagen fattat beslut om. Jag hoppas att herr Måbrink har förståelse för detta.

Överläggningen var härmed avslutad.

§ 17 Om åtgärder för att hejda prisstegringarna

Handelsministern STAFFAN BURENSTAM LINDER erhöll ordet för att besvara Karin Nordlanders (vpk) den 15 oktober anmälda fråga, 1979/80:33, och anförde:

Herr talman! Karin Nordlander har frågat mig vilka åtgärder regeringen avser att vidta för att hejda prisstegringarna.

Prisnivån i konsumentledet har under tiden januari t. o. m. september i år stigit med 7,0 % enligt statens pris- och kartellnämnd. Därav svarar prishöjningarna på olja och bensin för 1,4 procentenheter. Under samma period 1978, som var ett år med allmänt sett gynnsam prisutveckling, steg prisnivån med 5,5 %. Även vid en internationell jämförelse har utvecklingen i Sverige varit gynnsam.

För att hålla tillbaka prisstegringarna spelar en intensiv konkurrens en viktig roll. Det är vidare betydelsefullt att effektiviteten i näringslivet kan öka så att kostnadsstegringar i så liten utsträckning som möjligt behöver slå igenom i priset. Vidare är det viktigt att kostnadsstegringar över huvud taget hålls tillbaka. Detta vill vi åstadkomma bl. a. genom yttersta återhållsamhet med offentliga utgifter och därmed i behovet av skatter.

Jag vill i det sammanhanget erinra om det ansvar som också parterna på arbetsmarknaden har för att medverka till en stabil prisutveckling.

Slutligen vill jag framhålla att statens pris- och kartellnämnd även i

Tisdagen den
23 oktober 1979

*Om åtgärder för
att hejda prissteg-
ringarna*

fortsättningen kommer att bedriva en intensiv prisövervakning. Jag vill här särskilt erinra om de kompletterande riktlinjer pris- och kartellnämnden fick i oktober 1977, där det sägs att prisövervakningen skall inriktas på att förhindra sådana prishöjningar som vidtas som kompensation för förväntade kostnadsökningar, löneglidning och minskande försäljningsvolym.

KARIN NORDLANDER (vpk):

Herr talman! Jag tackar handelsministern för svaret, även om jag tycker att det är litet svagt att svaret inte innehåller någonting av konkreta förslag. Indexsiffran har nu passerat 500, vilket innebär att konsumentprisindex sedan basåret 1949 har femdubblats. De 30 årens prisutveckling har varit ett ständigt bekymmer för många konsumenter.

Vid mitten av 1970-talet var prishöjningen t. o. m. så kraftig att den reala köpkraften genomsnittligt sjönk, trots de då relativt höga nominella löneökningarna. Under senare delen av 1970-talet, under de borgerliga regeringarnas tid, har priserna fortsatt att stiga samtidigt som reallönerna för de anställda har sänkts. Det har lett till en ohållbar situation, vilket bekräftas av att även dagligvaruhandeln redovisar en försäljningsminskning. Om detta var syftet med den borgerliga svångremspolitiken, då har den verkligen varit effektiv. Vänsterpartiet kommunisterna anser tvärtom att det är allvarligt när stora grupper av konsumenter av ekonomiska skäl måste minska sina inköp av bl. a. livsmedel, i en redan stram hushållsbudget.

Den prognos för 1979 som fanns i budgetpropositionen om en prisstegring på 5–6 % har alltså inte hållit – det har handelsministern redan sagt. Var vi hamnar när året är slut vet vi inte, men redan nu har den allmänna prisnivån i konsumentledet stigit med 7 %. Det är 2 % över den s. k. garantiregel som finns inskriven i löneavtalen, en garanti som naturligtvis borde ha gett de anställda en omedelbar lönekomensation men som enbart medger förhandlingsrätt. Ännu pågår inga realförhandlingar om komensationen, och löntagarnas ekonomi fortsätter att försämrans.

Moms- och räntehöjningar verkar omedelbart prishöjande, vilket vi har fått erfaras. Nu är det också dags för nya jordbruksförhandlingar. Lantbrukarna har enligt avtal rätt till gottgörelse för ökade produktionskostnader. Den höjda räntan och den dyrare energin innebär för deras del ökade krav på komensation i höstens prisförhandlingar.

Redan har prishöjningar aviserats på ett antal varor inför julhandeln. Om inte regeringen är beredd att vidta rejäla åtgärder, så kommer nya chockhöjningar på livsmedel från årsskiftet som drabbar alla låginkomsttagare hårt – de som tvingas använda större delen av sin inkomst till inköp av mat. Vänsterpartiet kommunisternas krav om borttagande av momsen på maten och ett effektivt prisstopp på alla dagligvaror blir allt aktuellare. Men tänker den borgerliga regeringen nu helt överge subventionssystemet? Det har ju delvis styrt prissättningen, som man kunde läsa i Expressen i måndags.

Överläggningen var härmed avslutad.

§ 18 Om åtgärder för att förhindra vissa industrinedläggningar i Västernorrlands län

Nr 16

Tisdagen den
23 oktober 1979

Industriministern NILS ÅSLING erhöll ordet för att i ett sammanhang besvara dels *Lilly Hanssons* (s) den 15 oktober anmälda fråga, 1979/80:42, dels *Sven Henricssons* (vpk) den 18 oktober anmälda fråga, 1979/80:52, och anförde:

Herr talman! Lilly Hansson har frågat mig när utredningen om NCB:s fabrik i Hörnefors blir klar samt vidare om de fackliga organisationerna getts möjligheter att delta i denna utredning på det sätt som riksdagen förutsett.

Sven Henricsson har frågat mig vilka åtgärder som jag kommer att vidtaga för att hindra en enligt honom nu planerad nedläggning av vissa av NCB:s fabriker i Västernorrland samt de skadliga verkningarna härav.

Jag besvarar bägge frågorna i ett sammanhang.

Riksdagen uttalade i våras i samband med behandlingen av frågan om aktieförvärv i bl. a. NCB att det var utomordentligt angeläget att företagsledningen vid företaget snabbt tog itu med den strukturella och finansiella rekonstruktion som var nödvändig för att företaget skulle kunna erbjuda en trygg sysselsättning för sina anställda. Detta arbete har påbörjats inom företaget. Enligt vad jag inhämtat är avsikten bl. a. att genomföra en allsidig utredning om NCB:s framtida struktur. Detta arbete beräknas vara färdigt under första halvåret 1980.

Jag har även inhämtat att en utredning om NCB:s fabrik i Hörnefors av det slag som riksdagen förordat kommer att ingå som en särskild del i den mer omfattande utredningen om hela NCB:s struktur. Överläggningar härom har skett mellan företagsledningen och de fackliga organisationerna.

Först när det tidigare nämnda utredningsarbetet inom företaget är klart och förslag lagts fram av företagsledningen kan man erhålla en bild av vilka konsekvenser strukturförändringar inom NCB skulle kunna få.

Talmannen övertog ledningen av kammarens förhandlingar.

LILLY HANSSON (s):

Herr talman! Jag ber att få tacka industriministern för svaret på min fråga. Jag betraktar det åtminstone t. v. som positivt i den meningen att riksdagens beslut från i våras inte åsidosatts.

Bakgrunden till min fråga, som jag i och för sig ställde redan den 5 oktober men inte fick svar på av den folkpartistiska expeditionsministären, är den oro som under hösten spritt sig bland arbetarna och befolkningen i Hörnefors på grund av tidningsuppgifter om att man inom koncernen redan var klar med sitt ställningstagande och att beslut om att Hörneforsfabriken skulle läggas ner skulle fattas vid styrelsens sammanträde i oktober. Eftersom jag ansåg att det skulle rimma illa med riksdagens beslut i våras angående Hörnefors fann jag anledning att ställa den här frågan. Efter vad jag erfarit hade NCB så sent som i slutet på september inte tillsatt någon förutsättningslös utredning; i

Om åtgärder för att förhindra vissa industrinedläggningar i Västernorrlands län

Tisdagen den
23 oktober 1979

*Om åtgärder för
att förhindra vissa
industrinedlägg-
ningar i Väster-
norrlands län*

varje fall hade inte de fackliga organisationerna inbjudits till någon sådan. I stället har de fackliga organisationerna vid Hörneforsfabriken själva gjort en förundersökning i samarbete med en utomstående konsultfirma. Man har också till NCB:s ledning framfört att denna förundersökning borde följas av en mer ingående planering av och kalkyler för det utvecklingsalternativ som verkar mest intressant.

Denna förundersökning är nu klar och skall presenteras inom kort. Det finns ingen anledning att här redogöra för innehållet i denna undersökning, men jag vill ändå nämna att förundersökningen pekar på att det med måttliga investeringar går att få Hörneforsfabriken lönsam inom en femårsperiod.

Av industriministerns svar framgår att någon utredning om Hörneforsfabriken ännu inte tillsatts men att överläggningar om en sådan inletts med de fackliga organisationerna. Detta måste, såvitt jag förstår, ha skett de allra senaste dagarna.

Jag tycker att detta är tillfredsställande, och jag tar för givet att de fackliga organisationerna skall få ett stort inflytande i denna utredning.

Om jag fattat svaret rätt behöver man i Hörnefors inte oro sig för att några beslut kommer att fattas inom NCB:s ledning förrän den allsidiga utredning om NCB som det talas om i svaret är klar. Jag förutsätter också att de anställda kommer att vara representerade i den utredning som gäller Hörnefors.

Jag tycker att det är mycket viktigt att den förundersökning som man gjort i Hörnefors kommer med i den förutsättningslösa utredning som skall ske inom NCB. Därför vill jag fråga industriministern om han avser att medverka till att den förundersökningen kommer att ingå i den utredning som riksdagen begärt, liksom också den undersökning om de samhällsekonomiska konsekvenserna av en nedläggning av Hörneforsfabriken som Umeå universitet gjort på uppdrag av Umeå kommun.

SVEN HENRICSSON (vpk):

Herr talman! Industriministern har i svaret på min fråga, vilket jag tackar för, refererat till den överenskommelse mellan staten och NCB som tidigare har träffats och där det sägs att parterna skall verka för att NCB:s verksamhet bedrivs efter affärsmässiga grunder och att den påbörjade strukturomvandlingen och rationaliseringen genomförs för att åstadkomma långsiktig konkurrenskraft, lönsamhet och konsolidering. Denna formulering var föremål för diskussion när riksdagen fattade detta beslut. Inom vänsterpartiet kommunisterna ansåg vi att formuleringen var ensidigt företagsekonomiskt inriktad och att den därför inte borde accepteras. Vi ville i avtalet ha med en formulering om att det skulle finnas ett ömsesidigt ansvarstagande för den regionalpolitiska utvecklingen för att trygga jobben för dem som i dag berörs av den verksamhet som bedrivs av de avtalsslutande bolagen – det gäller ju också Södra Skogsägarna.

Vi vidhåller att man skulle ha gjort en sådan markering av det samhällsansvar som bör finnas.

Självfallet pågår det inom NCB arbete för en sådan här rationalisering. Vi är på det klara med att det som sipprat ut är ganska oroväckande för

Västernorrlands del. Vi har här frågan om nedläggning av massafabriken i Köpmanholmen liksom nedläggning av boardfabriken i Johannedal. NCB har i olika sammanhang klart och tydligt sagt att dessa fabriker är aktuella för nedläggning. Det gäller flera hundra anställda och deras framtid. Köpmanholmen är ett samhälle som står och faller med massafabriken. Det borde, herr industriminister, ha funnits en beredskap mot en nedläggning, om man nu har sådana funderingar, dvs. en beredskap som skulle kunna utnyttjas om en nedläggning blir aktuell.

Vi vet att den svenska skogsindustrin i dag har en överkapacitet så till vida som man behöver ytterligare 20 miljoner m³ ved för att kunna utnyttja hela kapaciteten. Men denna beläggning tycker vi borde ha resulterat i en undersökning om inte totallösningar skall eftersträvas. Hela skogsindustrin borde ha blivit föremål för en planering, där det sågs till att man kvoterade, så att man tryggade framför allt sysselsättningen åt de företag som i dag är hotade. Och till dem hör faktiskt NCB. Det kan väl inte vara meningen att ett företag med sådant samhällsinflytande som NCB nu har skall stå tillbaka för intressen från privata industriföretag?

Industriministern NILS ÅSLING:

Herr talman! Som svar på Lilly Hanssons fråga, om den förundersökning som man gjort i Hörnefors skall ingå i utredningsmaterialet, vill jag säga att det är ju företaget som tillsammans med de anställdas organisationer har att bestämma över det utredningsmaterial som sammanställs före vidtagandet av strukturåtgärder. Men självfallet anser jag att det är en fördel om detta utredningsmaterial blir så allsidigt som möjligt för att man därmed skall kunna skapa ett bra underlag för företagets framtida beslut.

Till Sven Henricsson vill jag säga att självfallet måste man i en modern industripolitik ha en beredskap mot vad som händer i fråga om strukturella nedläggningar. Det är ju därför som man inom industridepartementet har arbetat fram en omfattande promemoria om den svenska skogsindustrin, och den promemorian har nu befunnit sig på remiss och kommer att ligga som underlag för de överväganden jag har att göra beträffande de fortsatta åtgärderna inom skogsindustrin.

LILLY HANSSON (s):

Herr talman! Jag fick ju inte svar på frågan om industriministern var beredd att medverka till att den här undersökningen kom med. Industriministern svarar nu att det åligger företaget och de fackliga organisationerna att bestämma om vad som skall vara med i utredningen. Jag fattar det så att industriministern ställer sig utanför möjligheten att påverka detta. Jag anser att det är fel, därför att regeringen – och i detta fall industriministern – ändå har det högsta ansvaret för att riksdagens beslut följs. Jag menar att det borde vara lätt för industriministern att ge ett löfte, att vad på honom ankommer skall han se till att de fackliga organisationernas beräkningar och bedömningar av olika utvecklingsalternativ skall ingående övervägas och att det då bör ske i denna utredning.

Om åtgärder för att förhindra vissa industrinedläggningar i Västernorrlands län

Det är självklart, tycker jag, att det faller på industriministerns ansvar att så sker. Det var också innebörden av det beslut riksdagen fattade i våras.

SVEN HENRICSSON (vpk):

Herr talman! Jag är medveten om att det sammanställts en tjock promemoria, och jag har också ögnat igenom de väsentliga avsnitten. Men jag vill göra gällande att sådana digra promemorior, hur många ord de än innehåller, ger faktiskt inte flera jobb.

Vad vi behöver är konkret alternativ planering som visar vad som kan inträffa t. ex. i Köpmanholmen för den händelse företaget kommer fram till att fabriken skall läggas ned. Hela skogsindustrin bör innefattas i en sådan planering och inte bara ett enskilt företag. Det gäller att förse varje företag med råvara.

Här har nu staten satsat 1 miljard i NCB, och dessa pengar har väl i huvudsak gått till fordringsägarna. Nu förväntar sig arbetarna att de också skall få garantier för framtiden.

Överläggningen var härmed avslutad.

§ 19 Om produktion av metanol i Vannsäter

Industriministern NILS ÅSLING erhöll ordet för att i ett sammanhang besvara

dels *Bertil Måbrinks* (vpk) och *Olle Östrands* (s) den 15 oktober anmälda frågor, 1979/80:31 resp. 37,

dels *Gunnel Jonängs* (c) den 22 oktober anmälda fråga, 1979/80:61, och anförde:

Herr talman! Bertil Måbrink har frågat mig om regeringen är beredd att omgående ge klartecken för igångsättning av försöksverksamhet för produktion av metanol vid Vannsättersfabriken utanför Söderhamn.

Olle Östrand har frågat mig om jag är beredd att omgående ta de initiativ som erfordras för att starta försöksverksamhet med metanolproduktion vid samma anläggning.

Gunnel Jonäng har frågat mig om jag är beredd att medverka till att metanolframställning omedelbart kan påbörjas i Vannsäter.

Jag besvarar frågorna i ett sammanhang.

Vid kontakter mellan Svensk Metanolutveckling AB och Stora Kopparbergs Bergslags AB samt dess dotterbolag Bergvik och Ala AB har föreslagits att den numera nedlagda sullitfabriken i Vannsäter utanför Bergvik skulle kunna utnyttjas som försöksanläggning för förgasning av inhemska s. k. biobränslen, närmast skogsavfall och torv.

Riksdagen uttalade i våras (NU 1978/79:60 s. 50, rskr 429) att regeringen borde låta utarbeta förslag till en anläggning för produktion av metanol.

Regeringen uppdrog den 2 augusti i år åt nämnden för energiproduktionsforskning att i samverkan med Metanolbolaget utarbeta och redovisa förslag

till en demonstrationsanläggning för metanolproduktion baserad på inhemsk råvara.

I regeringsdeklarationen har angetts att produktion av alternativa drivmedel skall påbörjas. Jag räknar med att det förslag som nu utarbetas av nämnden för energiproduktionsforskning och Metanolbolaget och som skall föreläggas den 1 december i år skall kunna vara grund för statsmakternas ställningstagande till i varje fall en viktig etapp på vägen mot en inhemsk drivmedelsproduktion i stor skala. Jag är däremot inte beredd att nu, utan att ha sett ett grundligt genomarbetat underlag, lägga fram förslag om igångsättning av det s. k. Bergviksprojektet eller något annat likartat projekt.

BERTIL MÅBRINK (vpk):

Herr talman! En ledare för ungefär en vecka sedan i Söderhamns-Hälsinge-Kuriren hade rubriken Metanolskandalen. Jag instämmer i denna rubrik.

Det är ungefär fem år sedan Svensk Metanolutveckling AB bildades. Uppgiften för bolaget skulle vara att få fram ett drivmedel som delvis skulle ersätta bensin. Metanolbolaget har, vad jag kan förstå, plockat fram ett digert utredningsmaterial. Man har dessutom begärt att få starta en försöksanläggning för utvinning av metanol ur bl. a. torv och flis. Ett färdigt förslag finns att förlägga denna anläggning till den i mars 1979 nedlagda massafabriken i Vannsäter i Söderhamns kommun. Frågan har hittills förhållits i regeringsbyråkratin och dess evinnerliga utredningsmaskineri. Denna förhållning har i sin tur fått till konsekvens att några ledamöter i styrelsen för Metanolbolaget tröttnat och söker sig andra uppgifter. De 30–40 anställda som finns kvar för efterarbete i den nedlagda fabriken kommer så småningom att bli arbetslösa, om inte försöksverksamheten kommer till stånd. Detta kommer i sin tur att bli ytterligare ett slag mot en redan hårt drabbad kommun som Söderhamn.

Det finns alltså en lämplig fabrikslokal i Vannsäter, det finns råvara i närheten och det finns arbetskraft för att det bör vara möjligt att redan nu ge klartecken till att försöksverksamheten förläggs till Vannsäter. Det kan man göra trots att det fortfarande kanske måste plockas fram ytterligare något utredningsmaterial när det gäller den tekniska sidan. Man bör alltså redan nu kunna uttala sig för Vannsäter. Jag befäradar att man här håller på att driva ett spel, så att man än en gång skall undandra Söderhamns kommun en industrilokalisering, exempelvis såsom riksdagen gjorde i juni månad när det gällde att förorda byggandet av ett nytt journalpappersbruk. Då gick man förbi Söderhamn, och jag befäradar att man tänker göra likadant den här gången. Är det Jämtland, är det Karlsholmsbruk eller någon annan plats som nu är med och figurerar i spelet? Industriminister Åsling har chans att här i dag ge klart besked om att han förordar Vannsäter. Gör han det visar han också socialt ansvar för en hårt drabbad kommun.

Nr 16

Tisdagen den
23 oktober 1979

*Om produktion
av metanol i
Vannsäter*

Tisdagen den
23 oktober 1979

*Om produktion
av metanol i
Vannsäter*

OLLE ÖSTRAND (s):

Herr talman! Jag ber att få tacka industriministern för svaret.

Jag beklagar att industriministern, trots att han inte på något sätt är bunden till vad som förevarit under folkpartiregeringens tid, hänvisar till den utredning som nämnden för energiproduktionsforskning håller på med och som SMAB anser vara helt onödig. SMAB har också klart deklarerat att olika myndigheter i vårt land har en överdriven nit att utreda sönder varje delprojekt som föreslagits av SMAB.

Det är också att beklaga att industriministern håller alla dörrar öppna för var en sådan här anläggning skall ligga.

Det har klart slagits fast att ytterligare utredningar är onödiga. Redan vid årsskiftet 1978/79 hade Svensk Metanolutveckling tillsammans med Stora Kopparberg efter ett omfattande utredningsarbete kommit fram till att sulfidfabriken i Vannsäter utanför Söderhamn skulle vara lämplig som försöksanläggning. Ett femtiotal jobb skulle då kunna skapas i den fabrik som skulle läggas ned ett halvår senare och där 220 personer var berörda. En övergång till ny produktion skulle kunna mildra konsekvenserna av denna omfattande nedläggning, som drabbade en hel bygd. Därför begärde SMAB redan i januari i år ett sammanträffande med dåvarande energi- och industriministrarna. Men träffen kom inte till stånd förrän den 8 maj, hela fyra månader senare. Jag var själv med vid det tillfället. Där presenterades hela det omfattande utredningsmaterialet.

Till detta kommer att riksdagen under våren vid två tillfällen – dels i samband med det trafikpolitiska beslutet, dels i samband med det energipolitiska beslutet – klart slog fast det angelägna i att en försöksverksamhet med metanolproduktion snarast kom i gång.

Runt om i världen satsas i dag stora summor på att utveckla metanol till ett drivmedel som skall ersätta bensinen. Men här i Sverige håller vi på och hattar på detta vis.

I likhet med Bertil Måbrink vill jag framhålla det angelägna i att en bygd som Söderhamn, där över 1 000 jobb har försvunnit de senaste åren och där f. n. 610 personer går arbetslösa, får ett positivt besked om försöksverksamheten med metanolproduktion. I likhet med Bertil Måbrink tycker jag att industriministern här i dag klart skall deklarerera sin positiva inställning till att metanolproduktionen i Vannsäter i Söderhamn kommer i gång.

JOHAN OLSSON (c):

Herr talman! Gunnel Jonäng är förhindrad att ta emot svaret på den ställda frågan, varför jag vill framföra hennes tack för svaret till industriministern.

Jag vill gärna anföra några synpunkter på det här ämnet. Jag har följt det med intresse. Redan 1975 väckte jag en motion, med begäran att riksdagen skulle ta upp frågan om möjligheterna att utveckla metanolframställning här i landet. Först senare det året lade regeringen fram en proposition om ett bolag för metanolutveckling.

I likhet med de bägge föregående talarna vill jag beklaga att det här tagit så

lång tid. Det är egentligen märkligt, eftersom den här frågan är så vital med hänsyn till vår energisituation och utvecklingen på oljeområdet. Det är känt att upp till 15–20 % metanol kan blandas i bensin utan att man behöver ändra motorerna. Man vinner också den fördelen att man kan minska tillsatsen av bly i bensinen. Dessutom skulle man kunna skapa sysselsättningstillfällen och ta till vara avfallsresurser som eljest går till spillo.

De här ställda frågorna får väl ses som en påtryckning på regeringen att verkligen ta tag i problemet för att snabbt få fram försöksverksamhet med metanolframställning, framför allt ur beredskapssynpunkt men också ur sysselsättningssynpunkt. Vi vill från vår sida också framhålla vilken betydelse den här anläggningen skulle ha för sysselsättningen i Gävleborgs län och i Vannsäter-Söderhamnsområdet. De föregående talarna har anfört skälen, och jag vill instämma däri.

Riksdagen beslutade i våras på förslag i en centermotion att det skulle bli en försöksverksamhet, och vi hoppas nu att regeringen verkligen griper sig an frågan med snabbhet. Man kan väl också utläsa av svaret att det finns vissa utsikter:

”Vid kontakter mellan Svensk Metanolutveckling AB och Stora Kopparbergs Bergslags AB samt dess dotterbolag Bergvik och Ala AB har föreslagits att den numera nedlagda sulfidfabriken i Vannsäter utanför Bergvik skulle kunna utnyttjas som försöksanläggning” osv.

Detta kommenteras inte på annat sätt, det bara refereras. Jag vet emellertid att Svensk Metanolutveckling AB har funnit den här platsen lämplig, och jag vet också att Stora Kopparberg har satsat ordentligt på att verkligen få anläggningen till stånd. Den skulle passa bra i fabriken i stället för den massafabrikation som har lagts ner under våren, och den skulle skapa sysselsättning i orten.

Jag kan inte tolka svaret på annat sätt än att regeringen ändå är böjd för att anta det här förslaget. Skulle det inte antas utan man skulle söka en annan ort, så skulle nya utredningar krävas, vilket skulle försena projektet med kanske ett år, och här är det ju bråttom. Om det nu blir en försöksverksamhet, bör den ju förhoppningsvis leda till en reguljär, permanent produktion, och då kommer även andra orter in i bilden.

Vi förväntar nu att industriministern omgående tar tag i ärendet och leder det till ett beslut som innebär försöksverksamhet i Vannsäter.

Industriministern NILS ÅSLING:

Herr talman! Jag förstår frågeställarnas otålighet, och jag tycker också att arbetet med frågan om metanoltillverkning har tagit väldigt lång tid i det här landet. Det är min ambition att, i den mån jag kan påverka utvecklingen, försöka påskynda detta. Men att i ett skede, när vi står inför avgörande beslut – medelsanvisningar etc. – binda sig för en bestämd ort, även om den har stora förtjänster, är naturligtvis att föregripa det ställningstagande som måste ske inom kort.

Som jag sade i mitt svar räknar jag med att det kompletterande utredningsmaterial som återstår för ett ställningstagande skall föreligga redan

*Om produktion
av metanol i
Vannsäter*

före december månad. Då är det också meningen att regeringen skall fatta beslut i frågan. Att under sådana förhållanden föregripa ställningstagandet och villfara frågeställarnas önskemål om att diskutera en bestämd lokaliseringsplats är självfallet omöjligt.

OLLE ÖSTRAND (s):

Herr talman! Det borde inte vara svårt för industriministern att diskutera en förläggning i dag, eftersom man hos Svensk Metanolutveckling AB anser att den här frågan är färdigutredd. Man har också i ett mycket skarpt brev till industriministern framhållit de svårigheter man har att arbeta under och betonat, att skall en fortsatt verksamhet inom SMAB vara meningsfull, måste det med det snaraste tas beslut och ställas finansiella resurser till förfogande för en verksamhet efter vissa huvudlinjer, som man presenterar i brevet. Bl. a. säger man där att den planerade demonstrationsanläggningen för metanolproduktion ur torv och flis måste byggas. Det heter vidare: "Projektet skall genomföras i samarbete med lämpliga intressenter inom näringslivet och med utnyttjande av den längst utvecklade teknologin på området. Den geografiska placeringen av anläggningen kan vara en förhandlingsfråga om någon part inte anser Bergvik vara en lämplig lokalisering."

Fullt klart är ändå att SMAB anser att Bergvik är en mycket lämplig lokaliseringsort. Där finns råvaror i form av både flis och torv. Söderhamnsområdet inkl. Bergvik är en mycket hårt drabbad bygd, och industriministern har nu ett utmärkt tillfälle att göra en mycket viktig regionalpolitisk markering. Det bör bl. a. framstå som angeläget om man menar allvar med regeringspropositionens skrivning om att den regionala balansen måste förbättras. Säg klart i dag ifrån att Bergvik skall få metanolanläggningen!

BERTIL MÅBRINK (vpk):

Herr talman! Det är bedrövligt att man skall behöva slåss på detta sätt om en mindre industri, men att vi måste göra det beror på den planlöshet som förekommer i vårt land och som inte minst den borgerliga regeringen har ett stort ansvar för. Det saknas en långsiktig planering när det gäller både träindustrin och skogsindustrin.

En plats som från början har aktualiserats i samband med den verksamhet som vi nu diskuterar är dock Vannsäter. Industriministern kan då inte gömma sig bakom ett besked om att ytterligare utredningar måste genomföras. Jag kan acceptera att dessa ytterligare utredningar måste genomföras, men de har teknisk inriktning, och det finns ett beslut om att en försöksverksamhet skall startas. Jag accepterar alltså helt att dessa utredningar skall slutföras till december, men man kan såvitt jag förstår redan i dag fatta ett beslut om på vilken plats försöksverksamheten skall bedrivas. På den punkten tycker jag att industriministern skall ge ett klart besked.

Industriministern känner mycket väl till problemen i Söderhamn. Jag tycker att det i första hand är folkpartiregeringen som har ansvaret för att denna fråga har förhalats, men att nu också herr Åsling är beredd att, trots de problem som finns, ytterligare dra ut på behandlingen av denna fråga tycker

jag är tecken på en viss hänsynslöshet mot en kommun och ett län som sysselsättningsmässigt har drabbats oerhört hårt.

Jag har inte tackat för svaret på min fråga, och jag tänker inte heller göra det så länge herr Åsling inte ger ett klart besked.

JOHAN OLSSON (c):

Herr talman! Jag vill understryka vikten av att försöksverksamheten snabbt kommer i gång. Även om det gäller en försöksverksamhet, skall syftet givetvis vara att snabbt få till stånd en produktion. Allting tyder också på att det finns förutsättningar för att detta skall kunna lyckas. Men man räknar med att det kommer att ta sex sju år innan en permanent produktion kommer i gång. Därför är det mycket angeläget att verksamheten nu snabbt kan startas. Med hänsyn till att man tar i anspråk en anläggning som tidigare har utnyttjats för massaproduktion och att arbetskraft på orten faktiskt går och väntar på jobb – det gäller både anställda inom företaget och personer som är anmälda som arbetslösa – är det angeläget att någon form av verksamhet kan sättas i gång.

Söderhamnsområdet har farit illa genom strukturomvandlingar av olika slag. Vi riksdagsledamöter minns hur man en gång stred för att få myntverket utlokaliserat till Söderhamn men misslyckades med detta. Vi har också kämpat för att stiftelsen för de skyddade verkstäderna, dvs. Samhällsföretag, skulle förläggas till Söderhamn men inte heller haft framgång i denna strävan.

Vi har nu förhoppningar om att det på det aktuella området skall göras en permanent statlig satsning, som skall ge god utdelning. Vi kan också, som jag ser det, av industriminister Åslings svar att döma ställa förhoppningar på att industriministern kommer att fatta ett för Söderhamnsorten positivt beslut.

Industriministern NILS ÅSLING:

Herr talman! Bertil Måbrink sade att det var bedrövligt att vi höll på så här. Jag kan i och för sig instämma i det. Det kan inte vara rimligt att riksdagen tar upp sin tid med att diskutera en liten detalj – låt vara att det gäller lokaliseringen av en försöksanläggning – när vi i regeringen är mitt inne i en beslutsprocess som kommer att leda till resultat och förslag inom kort. Skall vi hantera alla industrifrågor på det sättet måste jag säga att det då i själva verket är den stora planlösheten som sätter sin prägel på verksamheten, och det vill jag inte vara med om.

När vi är färdiga med förhandlingar och medelsanvisningar skall vi komma tillbaka i den här frågan. Till dess får ni vara vänliga att ge er till tåls. Vi kommer med förslag. Och det är min ambition att det inte skall dröja särskilt många veckor innan vi är klara med beslut.

*Om sysselsätt-
ningen vid AB
Polarvagnens in-
dustrier i Väster-
norrlands och
Västerbottens län*

BÉRTIL MÅBRINK (vpk):

Herr talman! Ansvar för att riksdagens tid upptas på det här sättet faller inte på frågeställarna utan på de ansvariga departementscheferna och i sista hand regeringen.

Det handlar ju inte bara om metanol – där vi kanske får besked i december eller januari – utan som jag sade måste det handla om hela industripolitiken och, om jag håller mig till skogssektorn, om hela skogsindustripolitiken.

På det området finns det inte någonting konkret än – och Gävleborgs län är ett av de län som är mest beroende av skogen för sysselsättning och annat. Här finns en planlöshet som vi upplever blir värre och värre. Det råder nu praktiskt taget anarki. Man överlåter åt de privata företagen att rumstera om nästan hur som helst, och industrier och jobb bara rasar bort.

OLLE ÖSTRAND (s):

Herr talman! Industriministern återkommer ständigt till den här utredningen. Men jag vill än en gång erinra om att när riksdagen tog det energipolitiska beslutet i våras fick regeringen riksdagens uppdrag att tillsammans med SMAB skapa ekonomiska möjligheter så att en sådan här försöksverksamhet skulle komma i gång.

Trots dessa klara uttalanden stoppades förslaget in i en utredning, som har en sammansättning som gör det mycket svårt för SMAB att påverka arbetet i utredningen.

Det är ändå så att Svensk Metanolutveckling fått riksdagens uppdrag att leda det utrednings- och utvecklingsarbete som erfordras för att förse Sverige med detta alternativa drivmedel. Det har man gjort, men det har skapats svårigheter här.

När nu Svensk Metanolutveckling anser att det inte behövs några mer utredningar för att bestämma lokaliseringsort, då måste vi väl i rimlighetens namn ta det ordet för gott.

Överläggningen var härmed avslutad.

**§ 20 Om sysselsättningen vid AB Polarvagnens industrier i Väster-
norrlands och Västerbottens län**

Industriministern NILS ÅSLING erhöll ordet för att i ett sammanhang besvara

dels *John Anderssons* (vpk) och *Nils-Olof Grönhagens* (s) den 15 oktober anmälda frågor, 1979/80:36 resp. 43,

dels *Bengt Wiklunds* (s) den 18 oktober anmälda fråga, 1979/80:48, och anförde:

Herr talman! John Andersson har frågat mig om regeringen avser att vidta åtgärder som räddar sysselsättningen vid AB Polarvagnens fabriker.

Vidare har Nils-Olof Grönhagen och Bengt Wiklund frågat, vilka åtgärder regeringen avser vidta för att bereda sysselsättning för de anställda i bolagets

verksamhet. Nils-Olof Grönhagen har därvid särskilt framhållit Sollefteå medan Bengt Wiklunds fråga hänför sig till bolagets fabriker i Västernorrland och Västerbotten.

Jag besvarar frågorna i ett sammanhang.

Enligt vad jag har erfarit stod det redan under våren 1979 klart för ledningen i AB Polarvagnen att åtgärder måste vidtas för att komma till rätta med bolagets kortsiktiga och långsiktiga ekonomiska problem. Ett åtgärdsprogram lades fast. Detta innefattade en neddragning och koncentration av bolagets verksamhet och ledde till beslut om nedläggning av enheten i Junsele.

Under sensommaren förvärrades bolagets likvida situation, vilket medförde att bolaget beslöt att inställa sina betalningar den 1 oktober 1979. I samband härmed utsågs en god man enligt ackordslagen för att utreda förutsättningarna för en rekonstruktion av bolaget. Gode mannens redovisning av läget beräknas föreligga om någon vecka.

För att bereda gode mannen möjlighet att fullfölja utredningsarbetet har regeringen beviljat bolaget statlig garanti för vissa nödvändiga banklån.

Regeringen är väl medveten om Polarvagnens betydelse för sysselsättningen i regionen. Enligt vad som framkommit har bolaget betydande styrka genom sin kunniga personal, moderna produktionsapparat och inarbetade marknadsställning. Jag räknar därför med att bolaget efter en rekonstruktion skall kunna fortsätta sin verksamhet med i huvudsak samma omfattning som nu. Det torde dock vara ofrånkomligt att enheten i Junsele läggs ned. Jag har erfarit att ansträngningar görs för att söka få annan verksamhet förlagd till Junsele.

JOHN ANDERSSON (vpk):

Herr talman! Jag får tacka industriministern för hans svar på min fråga om Polarvagnen. Tyvärr dämpar nog inte svaret den oro som de anställda känner för framtiden. För att ta ett exempel: orten Junsele tappar 37 arbetstillfällen. Det är för den orten i stort sett detsamma som det skulle vara för Göteborg om varven lades ned. Det visar problemets storlek.

Det har också hänt ett och annat som väcker undran. Så t. ex. såldes ett av bolagets företag två dagar innan betalningarna inställdes. Och detta gjordes utan de anställdas vetskap. Andra märkliga affärer skymtar i bakgrunden och inger oro för företagets framtid.

Fyra inlandskommuner är i hög grad beroende av företaget i sysselsättningshänseende – det framgår också av industriministerns svar. Betydande statliga och kommunala medel har under åren satsats. Det måste därför ses som en självklarhet att erforderliga åtgärder vidtas så att sysselsättningen räddas – givetvis också för de redan uppsagda. Om så erfordras måste en annan produktion igångsättas. För det måste vara ett samhällsintresse att arbetskraften tas till vara och att de lokaler som finns utnyttjas. Detta påpekar även industriministern i sitt svar. Om man därtill lägger att de orter som i dag berörs redan tidigare har stora problem inser man att det bidrag på 2 milj. kr. som förra veckan gavs inte löser problemet.

Nr 16

Tisdagen den
23 oktober 1979

Om sysselsättningen vid AB Polarvagnens industrier i Västernorrlands och Västerbottens län

Tisdagen den
23 oktober 1979

*Om sysselsätt-
ningen vid AB
Polarvagnens in-
dustrier i Väster-
norrlands och
Västerbottens län*

Nu säger industriministern att ansträngningar görs för att söka få annan verksamhet till Junsele. Vilka gör dessa ansträngningar? Bland de anställda diskuteras ett statligt del- eller helägarskap för företaget – man tror att detta skulle vara en möjlig lösning av problemet. Kan industriministern tänka sig en sådan lösning?

NILS-OLOF GRÖNHAGEN (s):

Herr talman! Jag ber att få tacka industriministern för svaret, dock inte för svarets innehåll.

Min fråga gällde vad regeringen tänker vidta för åtgärder för Sollefteå kommun, där Junsele ligger. Svaret från industriministern är kort och gott: "Det torde dock vara ofrånkomligt att enheten i Junsele läggs ned."

Jag vill erinra industriministern om att AB Polarvagnen ursprungligen hade sitt säte i Junsele. Av någon anledning kom företagsledningen och de kommunala myndigheterna inte riktigt överens, vilket gjorde att företagsledningen tog kontakt med andra orter, bl. a. Kramfors.

Jag hade förmånen att bli uppvakad av företagsledningen när man ville förlägga hela verksamheten till Kramfors. I den kommunen förde vi och för fortfarande en politik som innebär att vi inte tar sysselsättningstillfällen från Norrlandskommunerna – däremot tar vi gärna emot företag söderifrån. Därför meddelade jag Polarvagnens ledning att vi var förhindrade att föra konkreta diskussioner om en förläggning av verksamheten till Kramfors så länge den inte hade gjort upp med de kommunala myndigheterna i dåvarande Junsele. Jag bad företagsledningen göra detta klart för de kommunala myndigheterna och eventuellt återkomma. Man återkom inte, och resultatet blev att man gick över gränsen till Västerbotten med denna verksamhet.

Så småningom återkom Polarvagnen till Junsele med en mindre enhet, som i dag har strax under 40 anställda. Församlingen Junsele omfattar drygt 2 000 människor, och det har tidigare sagts vilken effekt en nedläggning kan få för denna lilla ort.

Jag vill ställa en följdfråga till industriministern: Omfattar de 2 milj. kr. som nu har anvisats till företaget också åtgärder för att tillgodose Sollefteå kommun och orten Junsele med en fortsatt trygg sysselsättning för dem som där drabbats?

BENGT WIKLUND (s):

Herr talman! Även jag ber att få tacka industriministern för det svar som han har lämnat, men – med instämmande i vad Nils-Olof Grönhagen har sagt – innehållet i svaret kan man inte tacka för.

Jag håller med om vad Nils-Olof Grönhagen har sagt och vill dessutom ställa följande direkta fråga: Varför måste man alltid notera att det är de anställda som kommer i kläm i en sådan här situation? Jag har aldrig upplevt att en företagare har behövt gå till de sociala myndigheterna för att få hjälp, vilket många anställda ofta måste göra i liknande sammanhang.

Industriministern sade att ledningen för Polarvagnen våren 1979 konstaterade att företaget måste vidta åtgärder för att komma till rätta med sina

problem och att man har lagt fast ett åtgärdsprogram. Det är alldeles riktigt. Men det är beklagligt att man inte har instrumenten för, eller kanske viljan, att ingripa så att kommuner och län – även industriministerns och mitt län berörs ju – inte kommer i ett sådant konkurrensförhållande till varandra som Nils-Olof Grönhagen har beskrivit. Skall vi aldrig få konstatera att privatkapitalistiska företag någon gång lär sig att det är omöjligt att hålla på att bygga golv runt om i det svenska samhället och tro att de på det sättet skall expandera i sin verksamhet?

Jag tycker att det nu finns skäl för att samhället genom regeringen och oss här i riksdagen säger ifrån. Vi får börja att tänka oss för mer än en gång och kanske ålägga oss restriktivitet när det gäller att genom statliga bidrag medverka till att företag bygger för mycket golv. Det är enligt min mening mera att stjälpå än att hjälpa i detta fall. Vad som är avgörande för mig är att de anställdas trygghet alltid skall komma med i dessa sammanhang.

Jag tycker avslutningsvis, industriministern, att de avgörande argumenten i denna fråga är att vi måste göra verkligt stora och allvarliga överväganden innan vi ger oss in och ekonomiskt stöder sådana verksamheter som får till följd att företag expanderar utan att vi har kontroll över det.

Industriministern NILS ÅSLING:

Herr talman! Två av frågeställarna sade att innehållet i svaret inte var mycket att tacka för. Det är ganska självklart att jag inte kan bli särskilt utförlig eller precis eftersom vi är inne i arbetet med en rekonstruktion av företaget. Det tillhör ju bilden att då pågår förhandlingar och då prövar man olika möjligheter för att lösa den kris som företaget befinner sig i. Jag skulle möjligen kunna tillägga att det vore önskvärt om vi kunde få ha riksdagsdebatter som denna när vi vore litet längre framme med förslag till konkreta åtgärder som statsmakterna kan hjälpa till med. När frågorna kommer på detta stadium är det inte lätt att vara mera precis och utförlig än jag nu har varit.

Får jag till John Andersson säga att de 2 miljoner i industrigarantilån som beviljades alltså inte var något bidrag utan en statlig garanti för banklån, som erfordrades för att skaffa det rådrum för företaget som är nödvändigt för att genomföra rekonstruktionen.

På frågan om huruvida ett statligt delägarskap skulle vara möjligt vill jag svara att det är inte möjligt. Det är inte på det sättet som staten skall medverka till att utveckla näringslivet.

Nils-Olof Grönhagen frågade om de 2 miljonerna även gäller för Sollefteå, dvs. Junseleanläggningen. Denna rekonstruktion omfattar ju hela företaget, och beträffande Junsele är det möjligt att man får använda regionalpolitiska stödformer för att uppmuntra någon annan form av sysselsättning.

Till sist vill jag säga till Bengt Wiklund att man självfallet skall vara restriktiv med stödåtgärder. Vi har all anledning att stryka under det med dubbla streck i denna budgetsituation. Men det gäller också att slå vakt om sysselsättningen, och i bygder som dem vi här diskuterar måste samhället aktivt gå in.

Tisdagen den
23 oktober 1979

*Om bibehållande
av Esseltes tillverk-
ningsenhet i Gävle*

JOHN ANDERSSON (vpk):

Herr talman! Industriministern säger att ett delägarskap från statens sida i företaget inte är möjligt. Däremot tycks han mena att det är fullt möjligt och brukligt att kommunala och statliga medel satsas i privatföretagen utan att någon insyn garanteras. Och då går det som det har gått i detta fall.

Jag fick inget svar på min direkta fråga om vilka som nu gör ansträngningar för att söka få en annan verksamhet förlagd till Junslec. Det skulle ha varit intressant att få den frågan besvarad.

BENGT WIKLUND (s):

Herr talman! Jag vill bara säga till industriministern att han tydligen missförstod mig. Jag menade inte att restriktivitet skulle tillämpas i ett läge när de anställda redan börjat drabbas av industrinedläggningar utan att restriktivitet skulle tillämpas och noggranna överväganden göras innan man medverkar till att företag lockas att tillverka för mycket go!v, så att de inte hamnar i en sådan situation som Polarvagnen hamnat i.

Överläggningen var härmed avslutad.

§ 21 Om bibehållande av Esseltes tillverkningsenhet i Gävle

Industriministern NILS ÅSLING erhöll ordet för att besvara *Bertil Måbrinks* (vpk) den 15 oktober anmälda fråga, 1979/80:32, till arbetsmarknadsministern, och anförde:

Herr talman! Bertil Måbrink har frågat arbetsmarknadsministern vad regeringen har gjort och vad regeringen kommer att göra för att förhindra nedläggningen av Esseltes tillverkningsenhet i Gävle.

Arbetet inom regeringen är så fördelat att det är jag som skall svara på frågan.

Esselte tillverkar i Gävle olika typer av skrivblock. Enligt vad jag har erfarit inledde bolaget förhandlingar med de anställda om nedläggning av enheten i Gävle redan för två år sedan. Huvudanledningen till detta var att importen av block, främst från låglöneländer, sexfaldigats under 1970-talet. För att kunna bibehålla blocktillverkningen ansåg Esseltes ledning det vara nödvändigt att koncentrera produktionen från hittillsvarande två enheter till en. Beslut har därför fattats om att Gävlefabriken skall läggas ned, vilket skett efter sedvanliga förhandlingar med de anställda enligt medbestämmandelagen. Avvecklingen har redan påbörjats. Verksamheten i Gävle sysselsätter i dagsläget ca 35 personer mot tidigare ca 60. I april 1980 beräknas verksamheten komma att upphöra.

Som svar på Bertil Måbrinks fråga vill jag först påpeka att regeringen inte har några formella möjligheter att förhindra att ett enskilt företag, efter lagstadgat samråd med de anställda, beslutar om nedläggning av en produktionsenhet. I det aktuella fallet har emellertid företrädare för industridepartementet vid flera tillfällen haft kontakt med Esselte för att följa

utvecklingen i Gävle. Esseltes ledning har därvid meddelat att man gör stora ansträngningar för att finna andra företag som kan erbjuda ersättnings-sysselsättning i Gävle. Enligt vad jag har erfarit pågår f. n. underhandlingar med ett annat företag i denna fråga. Jag hyser därför förhoppningar om att Esselte skall kunna medverka till att någon form av ersättningsindustri kommer till stånd.

BERTIL MÅBRINK (vpk):

Herr talman! Jag tackar industriministern för att han klargjorde i sitt svar att regeringen inte har några som helst möjligheter att ingripa i det här fallet.

Det är andra gången jag tar upp frågan om Esselte, och jag gör det därför att vi här har ett upprörande exempel på hur det privata kapitalet egentligen hanterar människor och kommuner liksom ett bevis för att företaget totalt struntar i sitt sociala ansvar.

Det förhåller sig nämligen så att Esselte bevisligen går med vinst i Gävle. Det handlar alltså inte om att tillverkningen där har varit förlustbringande. Men vinsten är enligt aktieägarna för liten. Den är 10–11 %, men enligt dem bör den ligga på 20 %. Det är detta det handlar om här, och ingenting annat.

Det är riktigt, herr industriminister, att arbetarna har suttit och diskuterat i två år utan resultat. De är trötta på MBL-terapi. Det är nämligen det saken gäller, och ingenting annat. De anställda vid Esselte i Gävle har med hjälp av ekonomisk expertis visat att det är lönsammare för företaget att ha tillverkningsenheten kvar i Gävle än att flytta den. Detta har företaget delvis erkänt. Men trots detta och trots den aktivitet och ambition som de anställda visat prov på för att verkligen komma fram med något konstruktivt, så har företaget bara kört över alltsammans. Företaget struntar alltså i det, och det visar vilken funktion MBL egentligen fyller. Esselte redovisar enorma vinster. Det är ett av de mest lönsamma företagen i det här landet. Pengarna investeras i fastigheter, i datorbranschen och i andra länder.

En produktion inom Esselte som är lukrativ är läromedelsproduktionen. Om jag inte har alldeles fel har Esselte nära nog monopol när det gäller läromedel för gymnasieskolan. Dessa läromedel kommer från Esseltes företag i Hongkong och i andra länder. Läromedlen har tillverkats mycket billigt, varefter de säljs till väldigt höga priser i det här landet.

Om nu herr Åsling inte har makt att ingripa, kan herr Åsling ändå ta ytterligare ett initiativ och sätta sig i förbindelse med företaget och begära att enheten i Gävle behålls?

Industriministern NILS ÅSLING:

Herr talman! Jag företräder en industripolitik som förutsätter att företagen känner sitt ansvar, och det förutsätter också att företagen har frihet att arbeta under ansvar inom de ramar som har uppdragits i den här kammaren. Det finns i det avscendet ingenting att anmärka mot Esseltes hantering av Gävlefabriken.

*Om villkoren för
uppehållstillstånd
för latinamerikanska
flyktingar*

Däremot kan man naturligtvis inte blunda för frågans bakgrund. Importen av de här blocken kommer till stor del från vissa öststater, och den har ökat från 500 ton 1970 till 3 200 ton 1977. Det är för att klara denna lågpriskonkurrens som företaget har ansett sig nödsakat att koncentrera sin produktion till en enda enhet, dvs. den i Bjärnum i Kristianstads län. Valet mellan Gävle och Bjärnum kan naturligtvis diskuteras, och jag vet att de anställdas organisationer har gjort detta. Men jag har ingen möjlighet att bedöma vad som är rimligt i det sammanhanget. Jag måste emellertid säga till herr Måbrink att det är angeläget att företag ser till att de har en rationell produktion, så att de kan erbjuda så många som möjligt av sina anställda en trygg sysselsättning.

BERTIL MÅBRINK (vpk):

Herr talman! Med anledning av industriministerns konstaterande att Esselte har visat sitt ansvar när det gäller enheten i Gävle vill jag säga att jag ju för en stund sedan redovisade fakta här i talarstolen. Det är uppseendeväckande att industriministern trots detta säger att företaget har tagit sitt ansvar.

Det är riktigt att det sker en import från andra länder, men samtidigt har ändå Esseltes enhet i Gävle ökat produktionen. Det har införts flera skift, och man har ställt oerhört stora krav på de kvarvarande anställda för att antalet skift skall kunna ökas ytterligare. Detta visar väl någonting annat än vad företaget försöker göra gällande.

Överläggningen var härmed avslutad.

§ 22 Om villkoren för uppehållstillstånd för latinamerikanska flyktingar

Statsrådet KARIN ANDERSSON erhöll ordet för att besvara *Oswald Söderqvists* (vpk) den 15 oktober anmälda fråga, 1979/80:28, och anförde:

Herr talman! Mot bakgrund av att två chilenska medborgare meddelats beslut om avlägsnande från Sverige med verkställighet till annat land än hemlandet har Oswald Söderqvist frågat mig om regeringen ämnar fortsätta den skärpning av attityden mot latinamerikanska flyktingar som han anser dessa fall vara exempel på.

Jag vill med bestämdhet hävda att Sverige *inte* har skärpt attityden mot latinamerikanska flyktingar.

På grund av sekretessbestämmelserna är jag förhindrad att redogöra för de närmare omständigheter som föreligger i de ärenden som herr Söderqvist har tagit upp. Jag är därför hänvisad till att besvara frågan generellt med utgångspunkt i principerna för flyktingars rätt till fristad i Sverige.

I 2 § utlänningslagen slås fast att det krävs synnerliga skäl för att politisk flykting inte skall få fristad i Sverige, när han eller hon har behov av det. Politisk flykting är den som i sitt hemland löper risk för politisk förföljelse.

Flykting som redan har fått fristad i annat land är inte i behov av fristad här. Han skall därför vid prövning av ansökan om uppehållstillstånd i Sverige jämföras med utlänningar i allmänhet i fråga om rätten att få stanna här. Han faller alltså i princip in under bestämmelserna om den reglerade invandringen och bör ha tillståndsfrågan ordnad före inresan i Sverige om han avser att bosätta sig här.

De av herr Söderqvist åberopade fallen skall sålunda bedömas med hänsyn till andra skäl än flyktingskäl, eftersom de berörda personerna har fristad i annat land. Det kan nämnas att regeringen den 11 oktober 1979 av andra skäl än politiska upphävt avlägsnandebeslutet i ett av de fall som här nämnts medan det andra är föremål för ny prövning.

Slutligen vill jag nämna att Sverige sedan 1973 har tagit emot ca 10 000 personer från olika länder i Latinamerika. Det stora flertalet av dem har kommit från Chile. Dessa personer har antingen överförts till Sverige inom den s. k. flyktingkvoten eller kommit hit på eget initiativ. Möjligheterna för latinamerikanska flyktingar att få en fristad i Sverige har alltså på intet sätt förändrats under senare tid.

OSWALD SÖDERQVIST (vpk):

Herr talman! Jag tackar statsrådet för svaret på min fråga. Vi har litet olika uppfattningar i den här saken. Statsrådet hävdar med bestämdhet att attityden mot flyktingar i allmänhet och latinamerikanska flyktingar i synnerhet inte har skärpts. Jag anser att den har skärpts och att det har funnits alltför många exempel under de senare åren som har visat på det. Det har blivit en skärpning av den redan tidigare mycket restriktiva svenska flyktingpolitiken. För att få det bestyrkt kan man bara fråga flyktingarna själva, vare sig de kommer från Latinamerika eller från andra länder, eller deras organisationer. Man kan fråga dem som redan har fått en fristad här och blivit betraktade som invandrare hur det är när de eventuellt vill ta hit familjemedlemmar av olika skäl.

Avvisningarna, förpassningarna och utvisningarna har ökat i Sverige i takt med att den ekonomiska krisen har förvärrats.

När det gäller de fall jag har tagit som exempel respekterar jag naturligtvis sekretessbestämmelser osv. Det förhållandet att inte båda redan har blivit utvisade eller försvunnit från Sverige beror inte på regeringens välvilja eller på en bättre svensk flyktingpolitik eller på en human svensk invandrarpolitik. Det beror uteslutande på en vaken allmän opinion, som tar itu med de här frågorna och börjar leva rövare eller väcka rabalder kring fallen. För det faller man undån!

Den ena av de personer som här är aktuella bor i mitt eget hemlän, Uppsala län, och i det fallet har det varit en mycket kraftig offentlig opinion från alla möjliga håll. Det har gjort att denna person fortfarande är kvar i Sverige. Jag är övertygad om att hon inte hade funnits kvar om inte allmänheten reagerat. Det har funnits många andra sådana fall under de år som har gått. Sverige som nation eller regeringen kan alltså inte åberopa det som argument för att vi har en bra flyktingpolitik.

*Om villkoren för
uppehållstillstånd
för latinamerikans-
ka flyktingar*

Det talas om skillnader mellan flyktingar som kommer från andra länder. När det gäller latinamerikanska flyktingar har i detta och många andra fall Spanien varit aktuellt. Spanien har fått bättre inre förhållanden, de demokratiska rättigheterna och annat har förbättrats. Men det är ett faktum att många latinamerikanska flyktingar, framför allt chilensare, har varit påpassade av den spanska säkerhetspolisen, den beryktade och ökända DINA, som har hållit dem under uppsikt. De har känt sig hotade och förföljda också i Spanien. Det är ett viktigt, stort och starkt argument för att man inte skall skicka i väg folk till Spanien utan att noggrant undersöka vad som kommer att hända med dem där. I andra fall är det fråga om familjeskäl, som också bör beaktas på ett bättre sätt. Jag hävdar alltså fortfarande att det finns en skärpning och att det inte är rekommenderande för Sverige.

Statsrådet KARIN ANDERSSON:

Herr talman! Det är riktigt som Oswald Söderqvist säger att vi i sakfrågan har olika uppfattningar. Jag hävdar ännu en gång att en skärpning i politiken inte har skett på denna punkt. De exempel Oswald Söderqvist anför ger heller inte belägg för att så skulle vara fallet. Man kan inte hävda att man är politisk flykting när man har en fristad i Spanien. De berörda personerna har inte heller hävdat att de sökte asyl här i Sverige på grund av politisk förföljelse i Spanien, där de redan har asyl.

Påstående står här alltså mot påstående. Jag vidhåller vad jag har sagt, nämligen att någon skärpning i denna fråga icke har ägt rum.

Däremot vill jag säga att jag ingenting har emot en vaksam opinion. Invandrar- och flyktingfrågorna i Sverige är svåra, varför det är viktigt att statsmakternas åtgärder bevakas. Jag kommer att ta hänsyn till de opinioner som kommer till uttryck i den mån de är förenliga med den invandringspolitik som vi för.

OSWALD SÖDERQVIST (vpk):

Herr talman! Det finns naturligtvis statistik som vi kan ta fram och återkomma till beträffande antalet avvísningar, förpassningar och andra saker. Vi vet, liksom säkert också statsrådet, att det har blivit en skärpning. Många fall får vi aldrig reda på, därför att vederbörande stoppas innan de hinner komma in i landet och vända sig till myndigheterna. Det är fortfarande polisen som har hand om avvísningsbesluten vid våra stora flygplatser och i våra hamnar.

Sedan tycker jag att det i alla fall är en något slarvig argumentation av statsrådet att här tala om Spanien som ett land som beviljar fristad till personer vilka förpassas eller utvisas dit. All right, Franco har dött och vi har fått en viss uppmjukning av polisförtrycket och det fascistiska förtrycket i Spanien. Så långt är det riktigt. Men fortfarande finns den spanska säkerhetspolisen kvar med i stort sett samma organisation. Den har samma chefer och samma personal som fanns under Francotiden.

Vi och också statsrådet vet – om statsrådet inte vet går det bra att ta reda på det – att denna polis har intima kontakter och förbindelser med motsvarande

myndigheter och repressiva apparater i hela Latinamerika. Här finns inga vattentäta skott utan tvärtom lämnar Spanien frikostigt upplysningar till polis och militär i Argentina, Chile, Uruguay, Paraguay och alla andra diktaturer som finns i Latinamerika. Jag tycker därför att det är dåligt att här stiga upp och säga att man utan vidare kan skicka tillbaka folk till Spanien utan att de löper någon risk, för där har de en fristad. Så slarvigt tror jag inte att man får behandla frågor som gäller människors väl och ve.

Statsrådet KARIN ANDERSSON:

Herr talman! Jag sade att man i de berörda fallen inte har åberopat skälet att man här skulle behöva söka politisk asyl därför att man bor i Spanien. Dessutom vill jag upplysningsvis omtala att Spanien nyligen ratificerat Genèvekonventionen.

OSWALD SÖDERQVIST (vpk):

Herr talman! De här exemplen kan vi kanske inte tala om – vi skall inte gå in på sekretesslagen och säga det vi inte får säga – men ganska säkert är att åtminstone i ett av de fall som jag har tagit upp har som skäl åberopats att man just i Spanien känner sig förföljd samt påpassad, övervakad och skuggad av den spanska säkerhetspolisen. Åtminstone i det fallet är den beskrivning som statsrådet här har givit oriktig.

Fortfarande kvarstår det faktum att just Spanien, som är det land som är aktuellt i det här fallet, inte kan betecknas som en stat där människor kan ha en fristad. Tyvärr är världen sådan att det inte hjälper att konventioner är ratificerade, eftersom sådana organisationer som säkerhetspolisen inte bryr sig om internationella konventioner.

Vi kommer säkert också att få uppleva liknande fall i andra stater av liknande typ, där man åberopar sådana saker men där de alltså inte är relevanta, dvs. där de inte stämmer med verkligheten. Detta bör vi i Sverige ta hänsyn till när vi behandlar sådana fall och inte bara slarvigt säga att när flyktingarna kommer hit via ett annat land är det bara att skicka dem tillbaka dit, och så är allting gott och väl. En sådan flyktingpolitik skall vi inte ha!

Överläggningen var härmed avslutad.

§ 23 Om invandrarnas anställningsskydd

Statsrådet KARIN ANDERSSON erhöll ordet för att besvara *Alexander Chrisopoulos* (vpk) den 15 oktober anmälda fråga, 1979/80:35, till arbetsmarknadsministern, och anförde:

Herr talman! Alexander Chrisopoulos har frågat arbetsmarknadsministern om regeringen kommer att vidta åtgärder för att trygga invandrades anställningsskydd under den tid ansökan om förlängt arbetstillstånd färdigbehandlas. Frågan har överlämnats till mig för besvarande.

En dom från i somras av arbetsdomstolen har fäst uppmärksamheten på att

*Om invandrarnas
anställningsskydd*

gällande bestämmelser inte ger en utländsk arbetstagare trygghet i anställningen under hela den tid hans ansökan om förlängning av arbetstillstånd är under prövning. Det hänger samman med att det är straffbart för en arbetsgivare att i sin tjänst ha en utlänning som saknar föreskrivet arbetstillstånd. I den nämnda domen ansågs arbetsgivaren ha rätt att omedelbart avbryta anställningsförhållandet sedan arbetstagarens tillstånd hade löpt ut. Det är möjligt att en sådan rätt föreligger även när frågan om ett nytt tillstånd är under prövning hos statens invandrarverk eller – i ett besvärssärende – hos regeringen.

I en skrivelse till regeringen har LO föreslagit sådana ändringar av gällande bestämmelser, att invandrares anställningsskydd i den sist nämnda situationen tryggas. Förslaget är nu ute på remiss. Frågan kommer så snart remissyttrandena har kommit in att skyndsamt behandlas i regeringskansliet.

Jag räknar med att en ändring av gällande regler inom kort skall kunna genomföras som tillmötesgår invandrarens krav på trygghet i anställningen medan hans ansökan om förlängning av arbetstillståndet behandlas.

ALEXANDER CHRISOPOULOS (vpk):

Herr talmän! Jag tackar statsrådet för svaret.

Min fråga påvisar att det uppenbarligen föreligger motstridighet mellan utlänningslagstiftningen och lagen om anställningsskydd. Detta missgynnar starkt invandrarna. Här öppnas alltså möjligheter för arbetsgivarna att kringgå trygghetslagen och godtyckligt avskeda invandrare. Detta missförhållande, som förstärker otryggheten som invandrare i övrigt har, bör med det snaraste åtgärdas. Detta kan ske genom en ändring i utlänningslagen som innebär att arbetstillstånd får förlängd giltighet till dess att ny ansökan om förlängt arbetstillstånd är färdigbehandlad. Detta är en ståndpunkt som vi i vänsterpartiet kommunisterna har gemensam med såväl LO som TCO.

Det är tillfredsställande att regeringen nu också har insett de gällande bristerna i lagstiftningen, och det är för mig bara att ställa förhoppningen att statsrådets svar inte bara är en välvillig deklaration, utan att det kommer att med det snaraste följas av handling.

Överläggningen var härmed avslutad.

§ 24 Föredrogs och bifölls

Interpellationsframställningar 1979/80:35–37

§ 25 Anmälades och bordlades

Proposition

1979/80:22 om ändring i övergångsbestämmelserna till lagen (1979:240) om ändring i rättshjälpslagen (1972:429)

§ 26 Anmälan av interpellationer

Anmäldes och bordlades följande interpellationer som ingivits till kammarkansliet

den 22 oktober

Nr 16

Tisdagen den
23 oktober 1979

Anmälan av interpellationer

1979/80:38 av *Hans Petersson* i Hallstahammar (vpk) till industriministern om åtgärder för att förhindra en centralisering av järnhanteringen:

När SSAB (Svenskt Stål AB) bildades var det den förra trepartiregeringens och storfinansens målsättning att rädda vad som räddas kunde av profiterna. Man satsade på stordrift, centralisering och minskning av antalet produkter och anställda. De små skrotbaserade handelsstålverken lämnades utanför SSAB för att i den heliga marknadsekonomins namn gå sitt öde till mötes. Horndalsverket har sedan dess lagts ned.

Den Geijerska utredningen om de små verken resulterade i förslag om viss samordning och nedläggning som främst skulle drabba Hallstahammar.

De fackliga representanterna vid de svenska handelsstålverken har bl. a. krävt att hela branschens utveckling skall samordnas och att det måste ske genom att SSAB övertar ägaransvaret också för de mindre handelsstålverken.

Vänsterpartiet kommunisterna har för sin del framfört att en helt ny stålpolitik skall inledas, som innebär samordning av ägandet i ett helstatligt stålbolag och satsning på forskning, utveckling och vidareförädling, så att man kan rädda jobben på stålorna.

Folkpartiregeringen sade i december 1978: "Många av de behövliga rationaliseringsåtgärderna, t. ex. när det gäller tillverkning av råstål, är av sådan karaktär att de kan genomföras inom den befintliga företagsstrukturen. I den mån sådana åtgärder återverkar på sysselsättningen står redan särskilda arbetsmarknadspolitiska medel till förfogande."

I Hallstahammar står handelsstålverket Hallstahammars AB (HAB) inför stora problem. Produktionsutrustningen är nedsliten och lämnar ifrån sig miljöfarligt utsläpp i både luft och vatten. Naturvårdsverket har lämnat respit med åtgärder mot utsläppen till 1982. Befolkningen är oroad för såväl miljön som jobben och ortens framtid. Ett nedärvt 341-årigt yrkeskunnande vad gäller järnhantering är i fara.

Mot bakgrund av det anförda vill jag fråga industriministern:

1. Vilka åtgärder tänker regeringen vidta för att förhindra en centralisering av järnhanteringen till några få orter?
2. Kommer regeringen att framlägga ett program för att bevara de små handelsstålverken, som har stor betydelse för sina resp. orters näringsliv och sysselsättning?

Tisdagen den
23 oktober 1979

*Meddelande om
frågor*

den 23 oktober

1979/80:39 av *Brivio Thörner* (fp) till jordbruksministern om ekonomisk kompensation för vissa parasitangrepp på nötkreatursbesättningar:

Parafilaria bovicola, den s. k. gröna masken, är en parasit som under senare tid orsakat betydande skador i nötkreatursbesättningar. Skadorna har företrädesvis drabbat besättningar i Östergötlands län. Även besättningar i Kopparbergs, Uppsala, Västernorrlands, Örebro, Södermanlands, Jönköpings och Kalmar län har drabbats.

Folkpartiregeringen beviljade 500 000 kr. för försök syftande till att finna lämpligt och effektivt bekämpningsmedel. Dessa försök pågår f. n.

Hittills har det inte utan lagändring visat sig vara möjligt att ge de drabbade lantbrukarna ersättning för de skador som oförskyllt har drabbat dem.

Nu prövas möjligheten av att ge de drabbade lantbrukarna ersättning via regleringsmedel, vilket innebär att det samlade lantbruket får bära kostnaderna för parasitskadorna.

Med hänvisning till det anförda ber jag att till jordbruksministern få ställa följande frågor:

1. Är jordbruksministern beredd att medverka till att drabbade lantbrukare kompenseras för de skador som uppstått genom parafilaria bovicola?
2. Avser regeringen att pröva möjligheten att kompensera regleringskassan för eventuella ersättningsutbetalningar för parasitangreppen i fråga?

§ 27 Meddelande om frågor

Meddelades att följande frågor framställdes

den 23 oktober

1979/80:62 av *Arne Fransson* (c) till bostadsministern om ökat bostadsbyggande:

Antalet igångsatta lägenheter har under årets första åtta månader minskat i jämförelse med motsvarande tid förra året. Detta måste anses vara negativt ur samhällets synpunkt. Av regeringsförklaringen framgår att bostadsbyggandet behöver ökas.

Vilka konkreta åtgärder avser statsrådet att vidta för att bostadsbyggandet skall komma upp i nivå med vad som angavs som målsättning i budgetpropositionen?

1979/80:63 av *Larz Johansson* (c) till kommunikationsministern om lokalisering av civil flygförarutbildning till Nyköping:

Pilotutbildningsutredningen avgav i augusti 1979 sitt betänkande Rekrytering och utbildning av flygförare till den civila luftfarten.

I betänkandet framstår Nyköping som en tänkbar plats för lokalisering. Inte minst med tanke på de utfästelser tidigare regeringar gjort att kompensera Nyköping för nedläggelsen av F 11 borde denna verksamhet förläggas till Nyköping.

Med anledning härav vill jag ställa följande fråga till kommunikationsministern:

Är kommunikationsministern beredd att medverka till att största hänsyn tas till tidigare givna löften att kompensera Nyköping för F 11:s nedläggning och medverka till att utbildning av flygförare till den civila luftfarten lokaliseras till Nyköping?

1979/80:64 av *Stig Josefson* (c) till jordbruksministern om stöd åt trädgårdsnäringen:

Vilka åtgärder avser statsrådet att vidtaga för att underlätta den ytterst besvärliga situation som uppstått för trädgårdsnäringen på grund av oljepris-höjningarna?

§ 28 Kammaren åtskildes kl. 18.05.

In fidem

BERTIL BJÖRNSSON

/Solveig Gemert